ГҮРЭНЭЙ ТҮСЭБ—ЗАЙЛАШАГҮЙ УЯЛГАМНАЙ

БҮХЫ ОРОНУУДАЙ ПРОЛЕТАРИНАР, НЭГЭДЭГТЫ! *43-дахи жэлээ гарана.*

БУРЯАД ҮНЭН

КПСС-эй Буряадай обкомой, Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй, Министрнүүдэй Соведэй орган

№ 144 (11130) | 1966 оной июниин 18, суббото | Сэн 2 мүнгэн

БЭШҮҮРЭЙ СОВХОЗОЙ ИЛАЛТА

ШЭБЭРТЭ. (**Телеграфаар абтаба**). Июниин 17.

Бэшүүрэй совхозой ажалшад июниин 15-да гүрэндэ мал ажалай продуктнуудые худалдаха хахад жэлэйнгээ түсэб болзорһоо урид дүүргэбэ. 6.510 центнер һүнэй орондо 6.660 центнер һүн тушаагдаба. 940 центнер мяха худалдаха түсэбөө 1.010 центнертэ хүргөө. Жэлэй түсэбөөр 130 мянган үндэгэ худалдаха байбал, 185 мянга тушаагдаа. Хахад жэлэй дүүрэтэр түсэбһөө гадуур 1.200 центнер һүн худалдагдаха. Июниин 15 хүрэтэр үнеэн бүриһөө 880 килограмм һү һаажа, Мухар-Шэбэрэй һаалиин фермэ эрхим амжалта туйлаа. Һаалишан Дулма Гармаева—1.110 килограмм, Дулма Будаева—1.110 килограмм, Валентина Шоймполова 930 килограмм һү үнеэн бүриһөө һаажа шадаа.

Б. ЮМСУНОВ, совхозой директор.
Д. ЦЫДЕНЖАПОВ, парткомой секретарь.

★ ★ ★ ★ ★

Шэбэртэһээ телеграмма абан сасуу манай корреспондент Бэшүүрэй совхоздо хонходобо. Телефондо совхозой директор Б. Б. Юмсунов харюусаба.

Корреспондент: Балдан Будаарович, ажалай амжалта туйлаһантайтнай дашарамдуулан, республиканска газетэнүүдэй нэгэдэмэл редакци, манай уншагшадай зүгһөө амаршалгыемнай совхозой коллективтэ хүргэхыетнай хүсэнэб.

Б. Б. Юмсунов: һайн даа. Амаршалгыетнай хүргэхэб.

Корреспондент: ажал тухай хэдэн асуудал байна. Совхозтнай үбһэ тэжээлээр хүсэд хангагдаагүй байһан. Ямар аргаар иимэ амжалта туйлагдааб?

Б. Б. Юмсунов: малай үбэлжэлгын үедэ тэжээл дуталдаһан. Үбэлжэлгын урда тээ бүдүүн тэжээлээр 44 процент, таряа талханай зүйлөөр 32 процент, шэмэтэ тэжээлээр—18 процент хангагданхай байгаа һэмди.

Зүгөөр ажалаа шадабаритайгаар эмхидхэжэ, багашье тэжээлтэй һаа, аша үрэ абажа шадаһан байнабди. Юунһээ захалаабибди? Нэн түрүүн тэжээлэй центнер бүхэн нарин хиналгада абагдаа. Тэжээл гаргашалхадаал, тэрэнһээ аша үрэ абаха гэжэ оролдогдоо. Һаалиин бүхы фермэнүүдтэ намарһаа эхилээд һолоомо гидролизно аргаар буйлуулха түхеэрэлгэ тодхогдоо һэн. Иимэ тэжээлэй ашаар һаалиин мал зоболгүй ондо ороо.

Тиигэбэшье түсэбэй хуби заяае хүнүүд лэ шиидхээ. Эрхим һаалишадай нэрэ телеграмма соо дурдагданхай. Иимэ һаалишад совхоздомнай олон.

Корреспондент: фермэнүүдтэ социалис мүрысөөн хэр эмхидхэгдэнхэйб?

Б. Б. Юмсунов: фермэнүүдэй, һаалишадай дунда социалис мүрысөөн өнэ жэлдэ нэгэ бага ондоохоноор эмхидхэгдээ. Совхозой партком, дирекци хүнүүдые моральна болон материальна талаар урмашуулха хэрэгые адли баримталаа.

Бодото дээрээ ямар байгааб? Һаалишадай мүрысөөн фермэ бүхэндэ 10 хоног бүри согсологдожо, фермэнүүдэй, хоорондохи мүрысөөн һарадаа нэгэ дахин бүридхэгдөө. Һаалишан бүхэндэ һара соо һааха һүнэйнь түсэб хүргэгдэдэг. Квартал бүхэндэ түсэбһөө гадуур һааһан һүнэйнгөө 20 процент абахаар нэмэлтэ түлөөһэ тэдэндэ тогтоогдонхой.

Корреспондент: малаа зуһаланда нүүлгэхэ үедэ ямар хубилалта болооб?

Б. Б. Юмсунов: һаалиин мал майн хорёодоор зуһаланда гаргагдаһан. Бэлшээриин ногооной бирагүй байбашье, малаа үдэр һүнигүй адуулһанай ашаар һү шэмыень дээшэлүүлһэн байнабди. Хэрбээ майн 20-до суудхэдээ 52 центнер һүн абтадаг байбал, июниин 15-да тэрэнээ 86 центнертэ хүргөөбди. Нёдондоной энэ үесынхиһөө мүнөө жэлдэ 500 центнер һүн ехэ һаагдаад байна. Энэмнай малаа шадабаритайгаар адуулһанай аша үрэ мүн.

РОССИН ҮРГЭН ТАЛЫЕ ҮРЭЖЭЛ ЕХЭТЭЙ БОЛГОЁ!

Мелиорациин газар уһалалгын талаар бүхэроссин зүблөөн

Россин полинууд болон нуга сабшалангууд заха хизааргүй үргэн. Зүгөөр заримдаа, тус тус нютагуудта ургаса багатай байдаг. Эдэ эдлүүриин газарые һайжаруулха, тэдэнэй үрэжэлые дээшэлүүлхэ гэжэ табан жэлэй программаар хараалагданхай.

КПСС-эй XXIII съездын, КПСС-эй ЦК-гай майн Пленумэй табиһан газар шанаржуулха мелиорациин болон газар уһалалгын асуудалнуудые уһанай ажахын организацинуудай, мелиоративна албанай хүдэлмэрилэгшэдэй бүхэроссин зүблөөн хоёр үдэрэй турша соо зүбшэн хэлсээд, июниин 15-да хүдэлмэрэе дүүргэбэ. Энэ зүблөөн дээрэ табигдаһан асуудалнууд тухай бидэнэр мэдээсэхэмнай.

ПОЛИНУУДАЙ МҮНӨӨНЭЙ БАЙДАЛ, ЕРЭЭДҮЙ

Хүнэй эгээн лэ үнэтэ баялиг—газар тухай оройдол- манай бүхы арадай хэрэг болонхой. Россин полиуд мүнөө юу үгэдэг бэ, саашадаа бүри һаяын жэлүүдтэ тэдэ ямар болохо ёһотойб гэһэн асуудалда ФСР-эй Мелиорациин, уһанай ажахын министр С. Корневой элидхэл зорюулагданхай. «КПСС-эй III съездын болон КПСС-эй ЦК-гай майн Пленумэй идхэбэринүүдые бэелүүлхэ талаар РСФСР-эй уһанай ахын организацинуудай зорилгонууд» гэжэ энэ идхэлынь нэрлэгдэнэ.

Хара хүрьһэгүй газартай нютагууд тухай бүлэгһөө инистр өөрынгөө элидхэлые эхилээ. Эдэ нютагуудай дөө ажахые хүгжөөлгэдэ парти, правительство тусар анхарал хандуулна.

Хара хүрьһэгүй газартай нютагуудта мелиорацийн тулада мүнгэ зөөри һомололго табан жэлэй тур соо долоо дахин нэмэхэ, тиихэдэ федераци дотор да зэргээр энэнь дүрбэ дахин дээшэлхэ байна. Таашанай олон жэлэй эрмэлзэлгэ хүсэл бэелхэнь. Оро эртэ урда сагһаа хойшо газар таряалан эрхилдэг район байгаалиингаа эрхэ байдалаар агрономичес наукын анхаралые үнинэй татадаг байһан юм. райондо хүдөө ажахы бүри ашаг үрэ ехэтэйгээр жэхэ замда орохонь.

Ороһо таряа болон бусад продукци бүри ехэ элээр абаха бүхы арга боломжо Россин Федерациин хоз, совхозуудта бии. Энээнэй тулада олон юумэ хэрэгтэй. Гол шухаланьсахэдэ, зүблөөн дээрэ мдэглэгдэһэнэй ёһоор—газарай үрэжэл һайжаруулхэрэгтэй. Эндэ эдлүүриин газарай гурбан гектарай нэй нэгэндэнь мелиораци хэжэ, заатагүй шанарулагдахаар байха юм.

Бүрин энэ табан жэлдэ угаа ехэ ажал хэрэг бүтээшухала болоно. Зургаа мянган гектар шэнэ газар лха гэжэ шиидхэгдээ, тэрэнэй 220 мянган гектарь барайгар таригдаха байна. 280 мянган гектар ар уһалдаг мүнөө бии байһан һубаг ханаабууд шэхэн заһагдахаар, һайжаруулагдахаар хараалагдаһан на. 2250 мянган гектар хахалагдадаг газар үлэмжэ шиигтэй байхаяа болюулагдаха. 6300 мянган тар талмайтай газар бүрин хүсэдөөр һайжаруулагна ёһотой. Гадна бэлшээринүүдые уһажуулха, газа хүрьһэнэй гэмтэлгэтэй тэмсэхэ талаар, торф бэлэ, хүрьһэндэ тарааха талаар ехэ хүдэлмэри хэгдэхэ йна.

ДҮЙ ДҮРШЭЛ, ҮҮСХЭЛ АМЖАЛТА ТУЙЛАХА НҮХЭСЭЛ МҮН

Түрүүшын ээлжээндэ бодхогдохо шэнэ барилгануу элирхэйлэн олохо, хараалагдаһан зорилгонуудые ргэхэ зам тодорхойлхо һайн һайхан, харюусалгатай гэ бүхэроссин зүблөөндэ хабаадагшадта дүүргэхэ хубитай байба.

Намагайнь хатаагдаһан газарые тэрэ доронь ашаг шухала, эндэ забһар гаргажа болохогүй гээд үгээһэн олон хүн заагаа. Тиихэдэ гаргашань нэгэ-хоёр эй турша соо харюулагдадаг гэжэ Ленинградска, анска болон бусад областьнуудай дүй дүршэл хална.

Бүтүү һубаг таталгые—намаг хатааха эгээн лэ үү аргые хэрэглэлгэ республика дотор дутамагаар гданхай. Хэрбээ Белоруссида шэнээр ашаглагдаха арай 42, Эстонидо—87 процентдэнь иимэ арга хэлэгдэхээр түсэблэгдэһэн байгаа һаань, РСФСР-тэ агынь хатааха газарай оройдоол дүрбэнэй нэгэ дээрэ иимэ арга хэрэглэгдэхэ байна. Энэ хүдэлиин талаар ойрын жэлнүүдтэ хүршэнэрөө хүсэхэ эн зорилго зүблөөндэ хабаадагшад табяа.

САБШАЛАН БОЛОН ТОРФ ТҮГЭЛДЭР АРГА БОЛОМЖО МҮН

Республикын шухала арга боломжо бологшо сабшалан, бэлшээринүүдые үндэһөөрнь һайжаруулгада уугаар хандаһан жэшээнүүд зүблөөн дээрэ дурдагдан байна. Хэдэ хэдэн областьнуудта энээнэй тулада гааһа шугы болон жэжэ ой модондо дарагдаһан стогуудые шэлэн абадаг. Тиимэһээ гаргашань угаа байдаг гээшэ. Жэшээлхэдэ, Ивановска областьдо үриин гектар газарые (намагыень хатаахаар бэшэ) жаруулхын тулада 154 түхэриг, Псковско—162, мскэ областьдо—204, Приморско хизаарта—264 эриг гаргашалагдана.

амагай түрүүндэ уһанай эрье шадарай үрэжэл эй сабшалан, бэлшээринүүдые гуримшуулха, гекань 100-120 түхэригһөө ехэ бэшэ гаргаша хэгдэ нуга сабшалангуудые һайжаруулха хэрэгтэй. Энэ хэрэгтэ химиин туйлалтануудые үргэнөөр хэрэглэхэ шухала. Бургааһа шугы болон жэжэ ой модондо дарагдаһан газарта гербицидүүдые сасахада гаргашань хоёр дахин хородог гэжэ ленинградайхидай дүй дүршэл (Ленинградска облгүйсэдкомой мелиорациин болон уһанай ажахын управлениин начальник О. Харзеев хөөрөө) харуулна. Республика дотор һайжаруулагдаха сабшалангай гурбанай нэгэ хубиһаа бага бэшэдэнь табан жэлэй үедэ химическэ онол арга хэрэглэхэ гэжэ хараалагдаа.

Хара хүрьһэгүй газартай нютагуудай полинуудай үрэжэл дээшэлүүлхэдэ торф хүсэтэ нүхэсэл болоно гэжэ мэдэрэгдээ. Үтэгжүүлгэдэ хэрэглэхын тулада торф малтан абалга жэлһээ жэлдэ ехэ боложол байдаг. Хэрбээ 1962 ондо 26 область, хизаар болон автономито республикада торф малтадаг байгаа һаа, мүнөө 44 область, хизаар болон автономито республикада энэ хэрэг эрхилэгдэдэг болоо. Торфын продукциин шанар һайжараа. Карьернүүдые байгуулжа, энэ үтэгжүүлгэ бэлдэхэ арга буруушаагдаһан, гол түлэб зайсуулагдаһан байха юм. Харин Горьковско, Рязанска, Пермскэ областьнуудай, Марийн, Чувашай автономито республиканууд зарим организацинууд торф малтан абаха энэ гээгдэнги аргаһаа хахасажа ядажал байнхай.

Табан жэлэй үедэ үтэгжүүлгэдэ, малай дэбисхэртэ хэрэглэхын тулада РСФСР-тэ 205 миллион тонно хүрэтэр торф бэлэдхэгдэхэ байна.

ГАН ГАСУУРҺАА ЗАЙСАҺАН ГАЗАР

Россин Федерацида газар бүри ехээр уһалдаг болохо асуудалнуудта зүблөөндэ хабаадагшад ехэ анхарал хандуулаа. Энэ табан жэлэй эсэстэ республика дотор 2,1 миллион гектар газар уһалагдадаг болохо. Ороной урда талын районуудта барайгар элбэг ехээр ургуулагдадаг болохо юм.

Газар уһалалгын ямар ашатай байһые Саратовска областиин мелиорациин болон уһанай ажахын управлениин начальник Б. Шашков үгэ хэлэхэдээ, һайнаар харуулаа. Ершовско туршалгын пунктда олон жэлэй турша соо уһалагдадаг газар дээрэһээ дунда зэргээр: хабарай шэниисын 35 центнер, намарай шэниисын 39 үлүүтэй центнер, кукурузын орооһоной 63 центнер ургаса гектар бүриһөө абтаһан байна. Областиин колхоз, совхозууд уһалагдадаг газар дээрэһээ үндэр баян ургаса абадаг.

РСФСР-тэ сабшалан болон бэлшээри уһажуулха, хүдөөгэй һуурин газарнуудые уһаар хангалгые оньһожоруулха, автомат хэрэглэхэ талаар үргэн ехэ хүдэлмэри хэгдэдэг болоо.

Имагтал үнгэрэгшэ жэлдэ 14 мянга шахуу үрэмдэгдэһэн, шахтна худагууд ашаглалгада үгтөө, 3,7 мянган километр утатай водопровод табигдаа, 920 мянган гектар бэлшээри уһажуулагдаа. Ойрын жэлнүүдтэ эдэ бүхы хүдэлмэри 2—2,5 дахин түргэнөөр хэгдэдэг болохо юм.

Уһанай ажахын тусхай албан газар байгуулагдахань. Областьнууд, хизаарнууд болон автономито областьнуудта уһанай ажахын барилгын организацинуудай составта ородог 300 гаран бригада байгуулагдажа, ажалай тоосоондо оруулагданхай. Тэдэнэр заһабариин хүдэлмэри хэдэг, колхоз, совхозуудтай баталагдаһан договорой ёһоор өөһэдтэнь даалгагдаад хэгдэжэ байһан барилгануудые техническэ талаар хангадаг.

МЕЛИОРАТОРНУУДЫЕ ОЛООР БЭЛДЭХЭ

Газарай хүрьһэнэй гэмтэлгэтэй тэмсэлгын, оньһожоруулгын болон бусад асуудалнууд зүблөөн дээрэ мүн лэ хэлсэгдэһэн байна.

Бүхы түхэлэй мелиоративна хүдэлмэриие гол түлэб машинно-мелиоративна станцинууд (ММС) дүүргэдэг байха. Баригдаһан түхеэрэлгэнүүдэй хойноһоо техническэ харууһалга тэдээндэ даалгагдана. Мүнөө Россида 550 иимэ станци бии. Зүгөөр ойрын хоёр жэлэй турша соо тэдэнэй тоо горитойгоор олон болгогдожо, захиргаанай район бүхэндэ нэгэ иимэ станци хүртэдэг болохо.

Мелиораторнуудай кадрнуудые бэлдэхэ тухай асуудал шиидхэгдэнэ. Москвагай болон Новочеркасска гидромелиоративна институтуудай дэргэдэ бүри мүнөө жэлһээ курсанууд хүдэлдэг болохонь.

Эндэ инженернүүд болон технигүүд мэргэжэлээ дээшэлүүлхэ юм. Мелиоративна мэргэжэлэй һуралсалай газарнуудта һурагшад бүри олоор абтаха. Жэлдээ найма мянган механизаторые бэлэдхэхэ 20 шэнэ училищи бариха гэжэ хараалагдана. Мүнөө бии байһан профтехучилищинуудта жэл бүхэндэ 18—20 мянган хүрэтэр механизаторые бэлэдхэхэ гэжэ хараалагдаа.

Бүхэроссин зүблөөндэ хабаадагшадай үмэнэ СССР-эй Мелиорациин, уһанай ажахын министр Е. Е. Алексеевский үгэ хэлээ.

РСФСР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшын Нэгэдэхи орлогшо К. Г. Пысин суглараагшадта хандан мүн лэ үгэ хэлэһэн байна.

Газар шанаржуулдаг мелиорациин талаар КПСС-эй ЦК-гай майн Пленумэй шиидхэбэриие зүблөөндэ хабаадагшад нэгэн дуугаар һайшаагаа, Россин газар дайдые шэнэдхэхэ асари ехэ программые амжалтатайгаар бэелүүлхын түлөө тэмсэлдэ эдэбхитэйгээр оролсохыень республикын бүхы ажалшадые уряалаа.

К. БЕЛОВ, Д. СМИРНОВ,
(ТАСС-ай корр.).

Сэлгеэ сагаан Түгнэдэ

600 центнер түсэбһөө гадуур

«Знамя Ленина» колхоз һү һаалияар хахад жэлэйнгээ түсэб уридшалан дүүргэбэ. 3700 центнер түсэбэй орондо 3722 центнер һү һаагаа. Июлиин нэгэн болотор түсэбһөө гадуур үшөө 600 центнер гүрэндөө тушаахабди гэжэ уялга абаа.

Галтайн фермын һаалишад Жаргал Батуевич Батуев, Борис Будаевич Бадмаев суурхана. Эдэнэр жэлэй эхинһээ хойшо мянгаад килограмм һаагаад байна. Мария Чирковагай нэрэ баһал олондо мэдээжэ байха. Тэрэ үнгэрһэн һаранuудта үнеэн бүриһөө 1103 килограмм һү һаагаа. Ажалай түрүүшүүлые тоолохо болоо һаа, олон ааб даа.

Һанаһанаа баалүүлжэ, һарбайһанаа бариба

Хахад жэлэй түсэб июниин 15-да дүүргэгдээ. 2270 центнер һү гүрэндөө тушаахын орондо 2281 центнер тушаагаа.

Хоёрдохи һаалиин фермэ «Искра» колхоз соогоо түрүүлһээр. Май һара соо үнеэн бүриһөө 94 литр һааха түсэбтэй аад 112 литр һаагаа. Ажалдаа шалгарһан һаалишад Т. Е. Варфоломеева, Г. Л. Модина, Е. М. Козлова, Н. Михайлова гэгшэдэй нэрые дурдамаар. Хахад жэлэй дүүрэтэр колхоз үшөө 500 центнер һү гүрэндөө тушаахаар хараална.

В. ШИРДАРМАЕВ.
Мухар-Шэбэр.

СССР-эй ВЕРХОВНО СОВЕДЭЙ ПРЕЗИДИУМДЭ

Мяха, һүнэй продуктнуудые абаха талаар долоон жэлэй түсэбэй даалгабаринуудые дүүргэлгэдэ амжалтануудые туйлаһанай, мяханай болон һүнэй промышленностиие хүгжөөлгэдэ габьяатай байһанай түлөө СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй 1966 оной июниин 14-эй Указаар СССР-эй мяханай болон һүнэй промышленностиин министерствын предприятинуудай, организацинуудай бүлэг олон хүдэлмэрилэгшэд, тэрэ тоодо Буряадай АССР-һээ иимэ хүнүүд СССР-эй орденууд болон медальнуудаар шагнагдаа:

ЛЕНИНЭЙ ОРДЕНООР

Аранзин Николай Александрович — Улаан-Үдын мяха-консервын комбинадай мяха шулагшадай бригадир.

АЖАЛАЙ УЛААН ТУГАЙ ОРДЕНООР

Горобец Александр Семенович Улаан-Үдын мяха-консервын комбинадай директор.

Копылов Иван Петрович — Улаан-Үдын мяха-консервын комбинадай мастер.

Рыбникова Нина Яковлевна— Улаан-Үдын мяха-консервын комбинадай профсоюзай завкомой түрүүлэгшын орлогшо.

«ХҮНДЭЛЭЛЭЙ ТЭМДЭГ» ОРДЕНООР

Аюрова Бадма Жалсарановна —Шара-Азаргын сепараторна отделениин хүдэлмэрилэгшэ.

Варфоломеева Наталья Климовна—Мухар-Шэбэрэй тоһоной заводой хүдэлмэришэн.

Дымбренова Пальжит Малаховна—Баян-Голой тоһоной заводой мастер.

Иванова Ксения Ерасовна—Бэшүүрэй тоһоной заводой хүдэлмэришэн.

Измайлов Лев Георгиевич— Улаан-Үдын һүнэй комбинадай хүдэлмэришэдэй бригадир.

Касаткин Александр Павлович —Хэжэнгын тоһоной заводой мастер.

Костеева Надежда Иннокентьевна—Улаан-Үдын мяха-консервын комбинадай хүдэлмэришэн.

Костиков Алексей Парфенович —Улаан-Үдын мяха-консервын комбинадай холодильнигай начальник.

Кулаков Иван Павлович — Улаан-Үдын мяха-консервын комбинадай мал үүсэлэгшэ.

Немочнин Владимир Иванович— Улаан-Үдын мяха-консервын комбинадай слесарь.

Потанина Лидия Петровна—Зэдын тоһоной заводой үйлэдбэриие даагша.

Потапова Любовь Николаевна— Улаан-Үдын мяха-консервын комбинадай мастер.

Таракановский Владимир Федорович—Улаан-Үдын мяха-консервын комбинадай слесарь.

Турышева Екатерина Дмитриевна—Улаан-Үдын мяха-консервын комбинадай мастер.

«АЖАЛАЙ ГАБЬЯАГАЙ ТҮЛӨӨ» МЕДАЛЯАР

Бочкарев Иван Михайлович— Улаан-Үдын мяха-консервын комбинадай мастер.

Васильева Матрена Балдуевна —Түнхэнэй тоһоной заводой мастер.

Гармаев Дугар Жимбеевич— Улаан-Үдын тоһоной баазын мастер.

Килькина Ольга Евдокимовна— Улаан-Үдын мяха-консервын комбинадай хүдэлмэришэн

Ладыженская Прасковья Васильевна—Улаан-Үдын мяха-консервын комбинадай хүдэлмэришэн.

Пономарева Анна Сергеевна— Прибайкалиин тоһоной заводой хүдэлмэришэн.

Пугина Валентина Павловна— Улаан-Үдын һүнэй комбинадай главна инженер.

Тимофеев Александр Васильевич—Улаан-Үдын мяха-консервын комбинадай ашаа тээгшэ.

«АЖАЛДАА ШАЛГАРҺАНАЙ ТҮЛӨӨ» МЕДАЛЯАР

Акимушкин Сергей Егорович— Улаан-Үдын мяха-консервын комбинадай слесарь.

Жарникова Пелагея Егоровна —Хүдэриин тоһоной заводой хүдэлмэришэн.

Забайдулина Ада Ильинична— —Улаан-Үдын мяха-консервын комбинадай хүдэлмэришэн.

Корузева Зинаида Степановна —Улаан-Үдын мяха-консервын комбинадай хүдэлмэришэн.

Кушталь Мария Ивановна— Улаан-Үдын мяха-консервын комбинадай хүдэлмэришэн.

Огноева Лидия Андреевна— Сэлэнгын тоһоной заводой хүдэлмэришэн.

Скоробогатько Александр Григорьевич—Улаан-Үдын мяха-консервын комбинадай слесарь.

Тетерина Фекла Васильевна Улаан-Үдын һүнэй комбинадай хүдэлмэришэн

Чуркина Татьяна Демьяновна— «Скотимпортын» Улаан-Үдын конторын хүдэлмэришэн.

Шевченко Мария Егоровна — Тэлимбын тоһоной заводой мастер.

Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Указ

Республикын медицинын хүдэлмэрилэгшэдтэ Буряадай АССР-эй Габьяата врач гэһэн хүндэтэ нэрэ зэргэ олгохо тухай

Арадай элүүрые хамгаалгада габьяатай байһанайнь түлөө Буряадай АССР-эй Габьяата врач гэһэн хүндэтэ нэрэ зэргэ олгохо:

1. **Богайчук** Галина Никифоровнада — Улаан-Үдэ станциин отделенческэ больницын начальник.
2. **Боторoев** Климентий Семеновичто — Хяагтын аймагай главна врач.
3. **Волегжанина** Вера Григорьевнада—Хойто-Байгалай аймагай больницын врач.
4. **Волкова** Александра Терентьевнада — Буряадай АССР-эй элүүрые хамгаалгын министерствын главна педиатор.
5. **Жалсараев** Андрей Иннокентьевичтэ — республиканска больницын врач.
6. **Ильина** Мария Егоровнада — Сэлэнгын аймагай больницын врач.
7. **Павлова** Галина Сергеевнада — Яруунын аймагай больницын врач.
8. **Рунова** Ольга Степановнада —Захааминай аймагай больницын врач.
9. **Таскина** Мария Ивановнада Кабанскын аймагай Каменска больницын врач.
10. **Хамаганова** Вера Михайловнада — Улаан-Үдэ городой городской инфекционно больницын врач.
11. **Шалтыкова** Матрена Сократовнада — Улаан-Үдэ городой хүүгэдэй 2-дохи больницын врач.

Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Түрүүлэгшэ **А. ХАХАЛОВ**.

Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Секретарь **Л. САБУРОВ**.

Улаан-Үдэ хото, Соведүүдэй байшан. 1966 оной июниин 17.

Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Указ

Республикын медицинын хүдэлмэрилэгшэдые Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Хүндэлэлэй грамотаар шагнаха тухай

Элүүрые хамгаалгада амжалта туйлаһанайнь түлөө Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Хүндэлэлэй грамотаар шагнаха:

1. **Залуцкая** Валентина Петровнае — Зэдын аймагай Боцын фельдшерскэ пунктые даагша.
2. **Истомина** Энгельсина Иннокентьевнае — Ахын аймагай больницын медсестра.
3. **Карнышева** Полина Афанасьевнае — Кабанскын аймагай Инкинскэ фельдшерскэ пунктые даагша.
4. **Касьяненко** Петр Никитовичые—медицинскэ албанай подполковник.
5. **Киселев** Георгий Серпионовичые—Буряадай АССР-эй элүүрые хамгаалха министрэй орлогшо.
6. **Китова** Валентина Ульяновнае — Загарайн аймагай Онохойн участогай больницын врач.
7. **Комарицина** Анна Николаевнае — Хойто-Байгалай аймагай Уоянска участогай больницые даагша.
8. **Лакеева** Мария Андреевнае — Баунтын аймагай Маловскын здравпунктые даагша.
9. **Мунгалова** Наталья Павловнае — Хяагтын аймагай больницын врач.
10. **Никитина** Анна Филипповнае — медицинскэ хүдэлмэрилэгшэдэй профсоюзай обкомой түрүүлэгшэ.
11. **Павленко** Зинаида Михайловнае—Улаан-Үдэ городой городской нэгэдэхи больницын врач.
12. **Соктоева** Доржиап Доржиевнае — Мухар-Шэбэрэй аймагай 13-дахи аптекын рецептар.
13. **Сосорова** Санжай Дамбаевнае—Захааминай аймагай Үлэгшэнэй фельдшерскэ пунктые даагша.
14. **Сымпилова** Долгор Сымпиловнае—Хориин аймагай больницын медсестра.
15. **Тимашева** Татьяна Ивановнае — Улаан-Үдэ городой 3-дахи больницын стоматолог.
16. **Хогоева** Тамара Николаевнае—Түнхэнэй аймагай больницын медсестра.
17. **Ширеторов** Петр Эрхитуевичые — Баргажанай аймагай главна врач.
18. **Шункова** Валентина Павловнае — Улаан-Үдын аймагай Кибалинай фельдшерскэ пунктые даагша.

Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Түрүүлэгшэ **А. ХАХАЛОВ**.

Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Секретарь **Л. САБУРОВ**.

Улаан-Үдэ хото, Соведүүдэй байшан. 1966 оной июниин 17.

А. Н. КОСЫГИН КАБЕЛЬНА ЗАВОДТО ОШОЖО ҮЗЭБЭ

ХЕЛЬСИНКИ. (ТАСС). СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшэ А. Н. Косыгин, Финляндиин ниислэлһээ 30 километртэ байдаг кабельна заводто июниин 15-най үдэр ошожо хараа. Премьер-Министр Р. Паасио, гадаадын хэрэгүүдэй министр А. Карьялайнен гэгшэд СССР-эй, Финляндиин тугуудаар шэмэглэгдэһэн Паккладахи заводто А. Н. Косыгинтай хамта ошолсобо.

Директор-захирагша Б. Вестерлунд тэндэ ерэгшэдые угтаа. Айлшадаа хани халуунаар амаршалаад, заводоо харуулба.

ХЕЛЬСИНКИ. (ТАСС). СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшэ А. Н. Косыгин, Финляндиин Премьер-Министр Р. Паасио кабельна заводто хүрэһэнэй һүүлээр, тус районадохи «Суомен Сокери» компаниин харьяата саахарай заводто ошожо хараба. Компаниин захиргаан совет ехэ айлшанай хүндэлэлдэ сайлалга эмхидхээ.

А. Н. КОСЫГИН, У. К. КЕККОНЕН ХЕЛЬСИНКИ ЕРЭЭ

ХЕЛЬСИНКИ, июниин 17. (ТАСС). СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшэ А. Н. Косыгин, Финляндиин Республикын Президент У. К. Кекконен Оулу, Раахе хотонуудай промышленна предприятинуудтай танилсажа дүүргээд, үсэгэлдэр үдэшэ орой тусхай поездоор Хельсинки ерэбэ.

СССР-эй Верховно Соведэй һунгалта үнгэргэхэ Центральна һунгуулиин комиссида

СССР-эй Верховно Соведэй һунгалта үнгэргэхэ Центральна һунгуулиин комиссиин түгэсхэлэй заседани июниин 15-да Москвада Союзуудай байшан соо нүхэр В. В. Гришинэй хүтэлбэри доро болобо.

Центральна һунгуулиин комисси хүдэлмэриингөө дүн гаргаад, СССР-эй Верховно Соведэй һунгалта үнгэргэхэ Дүримэй эрилтэнүүдтэй зохилдуулан, һунгалтада хабаатай хэрэгүүдые СССР-эй долоодохи зарлалай Верховно Соведэй түрүүшын сесси дээрэ эмхидхэгдэн байгуулагдаха Союзай Соведэй, Национальностьнуудай Соведэй мандатна комиссинуудта тушааха гэһэн шиидхэбэри гаргаба.

ХУДАЛДАА НАЙМААНАЙ ХҮДЭЛМЭРИЛЭГШЭДЭЙ БҮХЭСОЮЗНА ЗҮБЛӨӨН

Худалдаа наймаанай хүдэлмэрилэгшэдэй бүхэсоюзна зүблөөн июниин 15-да Москвадахи Кремлиин театр соо нээгдээ.

Энээндэ бүхы союзна, автономито республикануудай, хизаарнууд болон областьнуудай түлөөлэгшэд хабаадана. Тэдэнэй дунда — магазинуудай директорнууд, наймаалагшад, товароведүүд, ниитын эдеэ хоолой хүдэлмэрилэгшэд бии.

Нүхэд Л. И. Брежнев, А. П. Кириленко, К. Т. Мазуров, Д. С. Полянский, В. В. Гришин, П. Н. Демичев, И. В. Капитонов, партийна, соведэй, ниитын эмхинүүдэй түлөөлэгшэд президиумдэ һууба.

СССР-эй худалдаа наймаанай министр А. И. Струев КПСС-эй XXIII съездын шиидхэбэринүүд ба худалдаа наймаанай хүдэлмэрилэгшэдэй зорилгонууд тухай элидхэл хээ.

(ТАСС).

КПСС-эй ЦК-гай майн Пленумэй шиидхэбэри бэелүүлхын түлөө

Зүүн Сибириин ба Алас-Дурна зүгэй ехэ барилгануудай нэгэн болохо Түгнын уһалуурнин системэ дээрэ хүсэтэ техникэ олоор ажаллана.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: «Бурводстройн» барилгашадай оньһожоруулагдамал бригада ажалдаа.

Ф. СОРОКИНОЙ фото.

ТҮГНЫН ГОЛ „ХАЗААРЛАГДАХАНЬ"

— Манай Мухар-Шэбэрэй «Бурводстройн» СМУ-гай коллектив бухы арадтаяал адли орон дотороо орооһото болон бусад хүдөө ажахын тогтууритай, баян һайн ургаса абадаг болохо гэһэн КПСС-эй ЦК-гай майн Пленумэй шиидхэбэрине баяр баясхалантайгаар угтан абаба гэжэ участогай начальник Павел Михайлович Сычев хөөрэнэ.

Тэдэнэр Түгнын уһалууриин системые богони болзор соо дүүргэхэеэр дээшэлүүлэгдэһэн социалис уялга абаад, ажаллажа оробод.

«Бурводстройн» барилгашад энэ жэлэй апрель һараһаа худэлмэреэ эхилээ юм. Түгнын голой уһые «Знамя Ленина», «Заганский» колхозуудай, «Эрдэм» совхозой газар дайда дээгүүр урадхуулхаар хараалагданхай. «Эрдэм» совхозой газар дээрэ Сагаан-Нуурай захадахана томо хаалга баригдаха. Тэрэниие барилгада 630 мянган кубическа метр газар малтагдаха хэрэгтэй болоно. Түгнын уһалууриин системэ барилга хадаа Зүүн Сибириин болон Алас-Дурна зүгэй гидромелиоративна эгээл ехэ барилгануудай нэгэн болохо гэжэ тоологдоно.

Түгнын голһоо эхи абажа тогтоһон Сагаан-Нууртахи сөөрэм 8—10 метр гүнзэгытэй байха гэжэ хараалагдана.

Уһалууриин ханаабай барилга 30 модоной газарта үргэлжэлхэ. Эндэһээ 3 мянга гаран гектар газар уһалагдаха. Түгнын уһалууриин системын барилгада гүрэмнай 2414 мянган түхэриг табиһан байна.

Барилгада гаргашалагдаһан бүхы гаргашань 5—7 жэлэй туршада харюулагдаха зэргэтэй. Уһалагдадаг газарай ургаса хоёр-гурба дахин дээшэлхэ зэргэтэй.

Түгнын уһалууриин барилга дүүргэгдэбэл, газар таряалангай, сабшалангай ургаса һанаһан соогоо ургуулжа абаха дүүрэн арга боломжотой болохо һэн. Үндаршагүй доболиг газарые уһалха аргатай.

— Барилгын материалаар ехэ дуталданабди. Энэ талаар Подлопаткын барилгын комбинат, Халгын леспромхоз оройдоошье туһаламжа хүргэнэгүй,—гээд Павел Михайлович хөөрэнэ.

П. ХОГОЕВ.

> *Мелиорациин түсэбые дүүргэлгэ—ехэ удха шанартай хэрэг мүн. Мүнөө мелиоративна худэлмэринүүдые хэхын тула шухала машинануудые, түхеэрэлгэнүүд болон материалнуудые эльгээхэ хэрэг министерствэнүүдэй, предприятинуудай, партийна организацинуудай, советскэ, хүдөө ажахын, уһанай ажахын органуудай ажал ябуулгые, мүн энэ томо хэрэгые эмхидхэжэ шадаха хүтэлбэрилэгшэ бүхэнэй шадабариие сэгнэхэ сэгнэлтэ мүн болохо ёһотой.*
>
> **(КПСС-эй майн Пленум дээрэ нүхэр Л. И. Брежневэй хэлэһэн үгэһөө).**

Ахаһаа ерэһэн бэшэг

НОГООН ЗҮНДӨӨ УРГАХАГҮЙ

БОРОО хурагүй байбал, үбһэ ногоо биража ургадаггүй. Тиимэ сабшалан дээрэ хүнэйл ажаллажа байхада ургаса гарадаг. Энээн тухай юундэ хэлэнэбиб? Урдань Аха нютагтамнай газар уһалха худэлмэри багаар ябуулагдадаг һэн. Адууһа мал мүнөөнэйхиһөө үсөөн байгаа. Колхозой тогтоһонһоо хойшо сабшалан уһалалтада анхарал табигдадаг болоо һэн.

«Улаан Аха» колхозой тогтоод байха үе һанаандамни ороно. Бури тиихэдэ колхозойнгоо гэшүүниинь байһан үбгэн Лопсон Успажиновые луговодоор ажаллажа байһаниинь һайса мэдэгшэб. Үглөөниинь гэгээ гарахатай адли багахан һубагуудаар уһа залажа, үдэшын харанхы болотор сабшалан дээрээ ажаллагша бэлэй. Хабартаа апрель һарын эхеэр шэбхэ зөөжэ гартаха, тиигээд даадаг сабшалангаа үтэгжүүлхэ, уһалха. Ёһотойл ажалшан байгаа.

Тэрэнтэй хөөрэлдэхэдэ, апрель һараһаа эхилээд манай Аха нютагта сабшалан дээрэ ажаллажа болохо юм гэдэг байгаа. Энэ үедэ нютагтамнай дулаанай болоошегүй байгаа хада сабшалан дээрэһээ модо шулуу зөөгдэжэ сэбэрлэгдэдэг, шэбхэ гаргагдадаг байһан. Иигэжэ ажаллаад, Лопсон үбгэн гектар бүриһөө 35—40 центнер үбһэ хуряадаг һэн. Аха нютагтамнай имэ ехэ үбһэн ургуулагдадаг байгаа гээшэ. Ногоониинь унашанхай, шадал муутай хүнэй хүсэлжэ сабшахаар бэшэ үбһэн гээшэ ааб даа.

Тэрэ үедэ саг ондоошье байгаа. Тиихэдэ ажаллажа байһан хүнүүдэй хэрэгые мүнөөнэй байдалтай сасуулан харуулхада ехэхэн илгаатай. Колхозуудай ямаршье ажал хүсэлхэ сагынь болонхой. Техникэ байна. Һубаг малтаад, уһыень хаанашье абаашаха арга байна. Һая үнгэрһэн КПСС-эй ЦК-гай майн Пленумэй тогтоолтой танилсажа байнабди. Хүдөө ажахые хүгжөөхэ талаар ехэ хэмжээнүүд хараалагдаа ха юм. Газар уһалха гээшэ мүнөө шухалын шухала. Энээнгүйгөөр ажахынууд олон тоото малдаа хүсэд хүрэхэ тэжээл бэлдэжэ шадахагүй. Ахын колхозуудта сабшалан ехэтэй ажахынууд бии юм. Манай тэндэ зелёнкоһоо бэшэ ондоо ургамал абтадагшьегүй, хүйтэн уларилтай хадаа ургуулхашье аргагүй гээшэбди. Теэд хараха юумэмнай сабшалан.

Би нигэжэ хөөрэжэ байхадаа, сабшалан дээрэ хэр ажал хэгдэжэ байна ааб гээд бодожо һуунаб. Хэлэхэдэшье болохо. Сабшалан дээрэ хүрэзэ баряад, бүхэли үдэртөө газар уһалжа ябадаг хүн харагдадаггүй гэхэдэ алдуу болохогүй. Эгээл тиимэһээ ногооной зүндөө ургахые хүлеэгээд байна гүбди? Гектар бүриһөө 7-8 центнер үбһэ абажа байхадаа, эгээл имээр хандана гээшэбди. Ябахадашни ажахынуудаар луговод нэрэ зүүгээд, юушье хэнгүй ябагшад олон байдаг. Заримдаа луговодоор ажаллажа шадахагүй хүнүүд хүдэлнэ. Энээн тушаа хэдэн жэшээ харуулая. «Улаан Аха» колхозой гэшүүн Лопсон-Нима Хаптаев Булаг гэжэ газарта сабшалан уһалхаар томилогдоо. Энэмнай инвалид хүн ха юм. Бүлэг-Шэбэйдэ Лопсон Сосорович Добшонов луговодоор табигдаһан байгаад, хони адуулжа ябана. Хужарай участогта нэгэшье гектар газар уһалагдаагүй. Эндэхи сабшалангые Халзан Раднаевич Мунконов даажа абаһан. Тэндэнь булагай уһан ехэ, хэдышье гектар уһалжа болохоор. Тиигээд юушье хэгдэнэгүй.

Минии мүнөө хөөрэжэ байһан үбгэн Лопсон Успажиновай даажа байдаг участогта хүрэхэдэ, уһа урадхадаг һубагынь хэзээнэйб даа заһагдаагүй. Үни эдэгэшэһэн харагдана.

Луговод Халзан Раднаевич Мунконовтой Булагай эхиндэ хөөрэлдэжэ байнабди. Тэрэнтэй уулзахада, колхозойнгоо адуу хаража байгаад, хүлөө гэмтээһэн байба. Тиигээд саг соогоо ажалдаа гаража шадаагүй. Тэрэнэй орондо колхозойнь правлени ондоо хүниие томилоогүй.

«Иигэһээр байтар сабшалан уһалха түрүүшын уһалалга алдагдаа» гэжэ Халзан Раднаевич хөөрэнэ. Мүнөө тэрэ оройтоошье һаань, сабшалангаа уһалжа эхилэнхэй. Энеэ энэ баримта бэшэ, мүн ондоошье юумэн байха. Обоотоо, Нохто-Гол, Баян-Гол гэхэ мэтэ газарта уһан шааяжа байдаг. Һарьдаг уулын саһан хайлажа эхилэнхэй. Теэд имэ ехэ уһые хэрэглэхэ талаар муртай худэлмэри ябуулагданагүй ха юм. Обоотын жалгаар урдаһан уһые малшад өөһэдөө тараажа харагдана, ажалайнгаа хоорондуур имэ худэлмэри хэлсэжэ байхадаа биранагүй ха юм.

Бидэнэй эндэ байхада Түнхэнэй аймаг хоорондын управлениин агроном В. Тамполеев энэ колхоздо ерэһэн байгаа. Теэд тэрэ луговодуудай ажалаар һонирхоошьегүй. Захяа заабари үгэнгүй ябашоо. Хожом мэдэхэдэмни, хэды шэнээн наг шэбхын сабшалан дээрэ зөөгдэһэн тухай колхозой контороһоо һонирхоод ябашаһан байба. Мүн управлениин ахалагша зоотехник нүхэр Манханов мал тухай һаналаа табяашье һаа, сабшалан һайжаруулха хэрэгтэ анхарнагүй.

Минии һанахада, сабшалан һайжаруулха худэлмэри колхоз бүхэндэ нэгэ хүнэй ударидалга доро эмхидхэгдээ һаа һайн байгаа. Республикымнай зарим ажахынуудта агроном-луговед тушаалтан бии ха юм. Имэ уялгатан манай Аха нютагай колхозуудта байжа болохогүй юм гү?! Энээнтэй хамта, түрүү онол аргануud хэрэглэгдэнэгүй.

Д. ДУГАРОВ,
хүдөө бэшэгшэ.

ЗАЛУУ ТЕХНОЛОГ

Надежда Врублевская манай ЛВРЗ-дэ ажаллажа эхилһээр үни бэшэ. Зүгөөр богонихон сагай туршада соо эрхимүүдэй нэгэн болонхой.

Уян матаргай бэетэй, согтой хүхюун залуухан басаганай локомотив хабсаралгын цехэй начальнигай таһалга соо анха түрүүн орожо, уриханаар мэндэшэлэлсэн, ажаллахаа ерэһэнээ мэдүүлжэ байһаниинь эжэлүүдгүй һанаандам ороно. Тиихэдэ Надежда Врублевская Томск хотын политехническэ институт һаял дүүргэжэ манай эндэ ерээд, цехэй начальник Иван Дмитриевич Красновто дипломоо харуулжа байгаа бэлэй. Наһан соогоо олониие хараһан, буурал сагаан толгойтой Иван Дмитриевич тэрэл институт дүүргэһэн байгаа. Залуу басагантай хөөрэлдэжэ, түрэл институдаараа һонирхон сэдьхэлээ уяржа, саг зуура бодолгото болоһоной удаа:

— «Надежда Андреевна, технологоор худэлхые шиидэбэ гүт?», —гэжэ асууба.

— Шиидээб,—гээд залуу басаган зоримгойгоор харюусаба.

— Тиигээл һаа һайн гээшэ. Манай ажал ехэ. Бэрхэшээлнүүдшье яһалахан,—гээд Иван Дмитриевич технологическа бюрогой начальнигта иигэжэ огсомоор хандаба: «Мүнөөдэрһөө туһалагшатнай — Надежда Врублевская. Танилсагты. За, ажаллахал болоо гүбта даа. Амжалта хүсэнэб».

— Тэрэ үдэрһөө залуу технологой эршэтэ ажал эхилээ һэн.

Надежда Врублевскаяда шардалгын отделениие заһабарилан шэнэлхэ чертёж саг зуура бэлдэхэ тон шухала даабари нэн түрүүн үгтэбэ. Залуу мэргэжэлтэ удаан бодожо байнгүйгөөр электровозуудай кузов шэрдэхэ гурбан участок хангаха отделени бии болгохые шиидэбэ. Чертёжоо дары түргэн зохёогоод, худэлмэришэдэй суглаанай зүбшэлгэдэ табиба. Олон жэл соо худэлһэн дүршэлтэ нүхэд эдэбхеэрнь һонирхоод, үнэтэй заабари дурадхан, технологые баран дэмжэбэ. Иигэжэ локомотив хабсаралгын цех соо Надежда Врублевская ямаршье участогые хангаха шэрдэлгын отделени бии болгоһон алдартай.

Надежда Врублевская мэргэжэлээ һайса шудалһан, сүлдэрхы хурдан ухаатай хүнүүдэй нэгэн. Тэрэнэй техническэ эрдэм мэдэсэ үндэр. Үнэтэ, гүнзэгы удхатай дурадхалнуудые үүсхэжэ, үйлэдбэридэ бэелүүлһэниинь энээниие гэршэлхээр.

Нэгэтэ автотормозуудые заһабарилдаг участок дээрэ хүнүүд олоороо сугларжа, тон хүлгүүтэй байба. Баран халуун анхаралаа залуу технологой бодолгото болоһон шарай руу хандуулба. Ушар юуб гэхэдэ, тэрээнэй дурадхалаар тормозной цилиндрнүүдые заһабарилгын оньһото шэнэ хэрэгсэл тодхоргдоһон байгаа. Туршалга эхилжэ, бэлигтэй мэргэжэлтын ухаалан зохёолгын зүб байһаниинь тоб байса элирбэ. Сугларһан хүнүүдэй маша баяр мэдүүлэн, участогай ахалагша мастер Василий Егорович Малышкин үүсхэл түгэлдэр Надежда Врублевскаягай гарые шангаар амаршалаа бэлэй.

Урагшаа һанаамгай, шударгы бэрхэ технолог Надежда Врублевскаяе цех соо хүн бүхэн тон ехээр хүндэлдэг. Кузов заһабарилгын участогай мастер Борис Яковлевич Фоминһаа «Надя бэшэ, ондоо технологой таанартай ажаллаа һаа яаха байнат?» гэжэ һалхан асуухадамни, урдаһаамни иигэжэ таһа арсаа һэн: «Ондоо хүн хэрэггүй». Һүүлдэнь зааха нам боложо энеэбхилээд, тэрэ: «Ши намһаа Надя тухай юундэ асуунаш? Тэрэниие өөрөө бүгэдэнһөө үлүүгээр мэдэнэ ха юмши»—гээ бэлэй. Борис Яковлевич зүб байгаа, яахадааб гэхэдэ, би цехэй комсоргоор ажаллаха үедөө Надежда Врублевскаятай бюро дээрэ уулзадаг. Тэрэнэй эдэбхи ехэтэй мэргэжэлтэ байһыень гүнзэгыгөөр мэдэрээ һэм.

Цехэй комсомолшууд эдэбхитэ залуу технологые партиин гэшүүндэ кандидадаар нэгэн дуугаар зууршаһан байха юм. Тэрэ кандидат болоһоной һүүлээр бури эдэбхи үүсхэлтэйгээр ажаллаа. КПСС-эй XXIII съездын эхилһэн үдэр Надежда Врублевская партиин гэшүүн боложо абтанхай.

«Сагни хүрэнэгүй, гэр бүлэдэм тиимэ имэ» гэжэ Надежда Андреевнагай шалтаг барихые би огто дуулаагүйб. Хоёр хүүгэдэй эхэ болоод байбашье, тэрэ сагаа ашатуһатайгаар хэрэглэжэ, ямаршье даалгабари дүүргэжэ шададаг. Энэнь Надежда Врублевскаягай бодото коммунист шэнжэтэй хүн байһаниие бүримүһэн гэршэлнэ. Цехэй профорг Владимир Зачепын «жэшээтэ эхэнэр» гэжэ нэгэтэ бэшэ дурдадагынь гайхалгүй. Бэрхэшээлһээ айдаггүй, бэлигтэй залуу технологто олон хани нүхэдэйнь зүгһөө омог баяраа мэдүүлэн, ажал хүдэлмэри, ажабайдалдань али болохо амжалта хүсэн юрөөнэб.

А. ВОРОТНИКОВ,
ЛВРЗ-эй локомотив хабсаралгын цехэй мастер.

«Бурстройн» СМ-3 гэһэн үйлэдбэриин гуламта дээрэ Любовь Верганова худэлжэ эхилһээр жэлһээ үлүү боложо байна. Богонихон сагай туршада тэрэ шударгы бэрхэ, урагшаа һанаатай, эдэбхи түгэлдэр худэлмэришэн байһанаа харуулба. Штукатурна болон шэрдэлгын ажал эршэмтэйгээр үндэр шанартайгаар ябуулжа, хани нүхэдтөө илангаяа хүндэтэй. Зураг дээрэ: Любовь Верганова шэрдэлгын ажал эршэмтэйгээр ябуулжа байна.

Ф. СОРОКИНОЙ фото.

ХОЁР ОНДООГООР ХАНДАХАДА...

Совхозой нэгэ отделенидэ аад, ажалынь хоёр ондоо байханъ гайхалтай шэнги һанагдахаар юм. Ушар юуб гахада, Хэжэнгын совхозой 3-дахи отделениин ажал хүдэлмэриие харахада, эндэхи Худанай үртөө, Ородой адаг гэжэ хоёр ондоо тосхондо бүхы мал, сабшалан, таряан ажал эрхилэгдэдэг. Теэд хэр угһаа хойшо Худанайнь үртөөгэй хобоотой сабшалан дээрэ Таба-Нарһан гэжэ газарта Худаниие хааажа, жэл бүхэндэ элбэг дэлбэгээр һайрамай уһа халяадаг талаадаг, тиигээд ургасашье һайнаар абадаг байна. Энэ жэлдэ мүн түрүүшын һайрам һайнаар хэрэглээ.

Тиихэдэ Ородой адагта жэлһээ жэлдэ Бодоохойн хаалтаар уһан гараха гэжэ хүлеэхэ. Энэ алдаршанхай Бодоохойн хаалта гээшэдэ анханда колхозшье байхада олон мянганай мүнгэ зөөри гаргагдаһан юм. Тэрэньшье юумэ болоогүй, орхигдошонхой байһанаа, дахинаа саашань совхоз үргэлжэлүүлжэ, баһал миин байдаггүй. Гурба-дүрбэн үбгэд луговодууд ябаха, тэрээгээрнь баһал мүнөө жэл муртай уһаншье гараагүй үлэшоо. Имэһээ энэ хаалтада совхозой мелиоратор, фермын хүтэлбэрилэгшэдшье эртэнһээ ехээр һаналаа табяагүй байжа, хайран һайрамаа Худан уруу урадхуулжархёо.

Худанайнь зүүн бэеэ ехэ нарин ногоотой эртэ урдын айлнуудай буусa байһан сабшалан бии. Урда сагта гараар ханааб малтажа, энэ сабшалан уһалагдадаг һэн гэжэ урданай үбгэд, хүгшэдэй хөөрэлдэдэг зүб байха. Теэд тэндэхи фермын хүтэлбэрилэгшэдэй ехээр оролдолго гаргаа һаань, эрхим ургаса баһал абтаха байгаа ааб даа. Оролдоогүй, өөдөө хараад, тэнгэридэ найдажа һуухада ямар үрэ гарахаб. Газар гээшэ эзэнэй оролдолгын хүсэн гэжэ совхозой мелиоратор, бригадын ноёдшье мэдэдэг ёһотой. Бригадада гансашье ноён бэшэ, харин полевой бригадир, тракторна бригадир, бригадирай туһалагша, тоо бүридхэгшэ гэхэ мэтэ тушаалтаниие тоолохо болоо һаа олон ааб даа. Теэд эдэнэр эртэнһээ юугээ хаража һуудаг гээшэб, гайхалтай. Энэ отделени совхоз соогоо хонёор олон фермэнүүдэй нэгэн юм. Теэд тэндэхи бригадынхид ажалаа зүб мүрөөр табижа, сабшалангаа һайжаруулха, үтэгжүүлхэ, уһа ехээр гаргаха хүдэлмэридэ бүхы хүсэеэ хабаадуулха, шэбхэ ехээр тараахаяа яана гээшэб.

Ц. ТОКТОХОЕВ.

ТАШКЕНТЫН ОБЛАСТЬ. Калининска районой Карасуйн бэлэдхэлэй пункт шэнэ ургасын коконуудые тушаан абажа эхилээ. Орджоникидзиин нэрэмжэтэ колхозой торгошод нилээд ехэ продукци тушааба. Зураг дээрэ: Карасуйн бэлэдхэлэй пунктын лаборантка Санобар Бабаджанова, колхозой торгошодой бригадир Салима Курбанова гэгшэд коконуудай шанар шалгажа байна.

ТАСС-ай фотохроника.

Мэргэжэлтын зүбшэл

ШАДАБАРИ, ОРОЛДОЛГО БИИЛ ҺАА...

Партиин XXIII съездын Директивэнүүд соо хүдөө ажахые хүгжөөхэ талаар ехэхэн хэмжээ ябуулганууд хараалагдаһан байна. Тэрэ тоодо огородой эдеэ элбэгжүүлхэ зорилго хүдөөгэй ажалшадай урда табигдана.

Һүүлэй жэлнүүдтэ республикымнай колхоз, совхозуудта огород тарилга һайжаржа, баян ургаса абтадаг боложо байнхай. Үнгэрэгшэ жэлдэ Баргажанай үйлэдбэриин управлениин ажахынууд огородой эдеэ ургуулха түсэбөө үлүүлэн дүүргээ һэн. Мүн Сэлэнгын аймагай совхозууд гектар бүриһөө 175 центнер огородой эдеэ абаһан байна. Хяагтын, Зэдын аймагуудай огородой хүдэлмэришэд гектарһаа зуу һайса гаран центнер ургаса хуряажа шадаа. Улаан-Үдын аймагай «Коммунизм» колхозой Ц. Пурбуевагай звено жэл бүри баян ургаса хуряадаг, тиихэдээ гектар бүриһөө 250—300 центнер хүрэтэр огородой эдеэ абадаг байна. Овощ элбэгээр абадаг ажахынууд республика доторнай олон.

Тиихэтэй хамта наринаар шүүмжэлэн харабал, үшөө олон дутуу дундануud манда бии гээшэ. КПСС-эй обкомой, республикын Министрнүүдэй Соведэй энэ асуудалаар абаһан тогтоол зарим газарнуудта һулаар бэелүүлэгдэнэ. Манай олонхи ажахынууд агрономическа заабари ёһотоор хэрэглэдэггүй, түрүү дүй дүршэл ажалдаа нэбтэрүүлдэггүй байна.

Ургамал бүхэнэй биологическа шанар шэнжэнүүдһээ дулдыдуулжа газараа шэлэдэггүй, таараха таарахашьегүй хүрьһэндэ һуулгадаг ушар үсөөн бэшэ дайралдана. Олонхи колхоз, совхозуудай огородуудай хойноһоо ёһотой харууһанай үгы дээрэһээ ургаса багаар хуряагдана. Ургамалнуудай хорхойнуудтай тэмсэхэ, элдэб үбшэнһөө зайсуулха хэмжээнүүд мүн лэ орхигдошоно. Тиимэһээ ажахынууд огородуудһаа олзо оруулжа шаданагүй.

Огородой эдеэ ургуулха гээшэ оролдолгын хүсэн ха юм. Ажахынуудай хүтэлбэрилэгшэдэй, илангаяа агроном, бригадир болон огородой звеное даагшанарай анхаралгүйгөөр хандабал хэрэг урагшаа ябахагүй. Огород саг соогоо, һайн шанартайгаар тарингдабал, баян ургаса хуряагдахань лабтай.

Июнь һарын түрүүшын арбан хоногто капуста, үгэрсэ, помидор тарингдаха болзортой юм. Эдэ ургамалнуудые ургуулха тухай тобшо тэдыгээр эндэ хэлэхэ хүсэлэнтэйб.

Манай эндэ капуста эгээл ехэ таригдадаг. Тэрэнэй ургаса бэшэндээ орходоо хоёр дахин ехээр абтадаг байна. Капуста хүйтэндэ тэсэмгэй ургамал. Удаан саг соо 0 градуста хүлдэнгүй байдаг. Манай республикада шииг бага байдаг дээрэһээ капустын нялха набшанууд 5—7 градус хүрэтэр хүйтэниие дабажа шадана. Капустын ургалгада 15—17 градус дулаан эгээл таарамжатай дээрэ тоологдоно. Теэд манай эндэ зунай сагта 30 градус хүрэтэр халуун болодог. Капустын шиигээр дутамаг байбалнь имэ халуун ехэл муу. Халуун үдэр 6-7 литр хүрэтэр уһан нэгэ капустаһаа гаража шэргэнэ, харин бүхы ургаха саг соогоо 450 литрһээ нааша шииг нойто дэгдээнэ. Гектарай 150 тонно ургаса үгэдэг һаа, 2400—3000 кубометр тухай уһан бүхыдөө гаргашалагдаха зэргэтэй болоно. Энэ хадаа республика доторхи жэлэй шииг нойто унаха хэмжүүрһээ дээшэ гарана. Тиимэһээ капуста ходол уһалагдажа байха ёһотой.

Капустын ургалтада минеральна тэжээл ехэ хэрэгтэй юм. Түрүүшын үедэ тэрэ азот ехээр хэрэглэнэ, харин монсойжо эхилхэдээ фосфор, кали бэедээ татана.

Капустын нарай эшэ хүрьһэндэ һуулгагдаха үедөө 5-6 набшаһатай болоһон, һайн үндэһэлһэн, 15 сантиметр тухай үндэр байха зэргэтэй. Һуулгаха үдэрөө һайн уһалагдаад, хүшалта доро гү, али һүүдэртэ байлгагдаха ёһотой юм. Газарта таригдаһаар мүн лэ һайнаар уһалагдаха ёһотой. Капустын нарай эшэ хуурай хүрьһэн соо 4-5 часай туршада үхэшэдэг байна. Капустын эшэнүүдэй зурууд бэе бэеһээ 60—70 сантиметр талатай, харин эшэнүүдынь өөһэд хоорондоо 40-һөө 70 сантиметр зайтайгаар һуулгагдаха заабаритай.

Капустын ургажа байһан газар буртаг үбһэнһөө ходол сэбэрлэгдэжэ, уһалагдажа, хүрьһэниинь зөөлэрүүлэгдэжэ байха болоно. Эшэнүүдэй хоорондохи зайн хүрьһэн, буртаг үбһэнэй бии болохо сагтай тушаалдуулан, түрүүшээр 4—6 сантиметр гүнзэгытэйгөөр зөөлэрүүлэгдээд, удаадахи үдэрнүүдтэнь 10—12 сантиметр болохо доогуур элдүүрилэгдэхэ зэргэтэй юм.

Капустын үндэһэнэй хүгжэлтэдэ шоройень обоолходо ехэ туһатай. Капустын шоройе хоёр дахин обоолдог. Нарай эшын һуулгагдаһаар 7—10 хоногой үнгэрөөд байхада нэгэдэхи обоололго хэгдэхэ гуримтай. Энээнэй удаа 15—20 хоноһон хойно хоёрдохи обоололгонь хэгдэхэ болоно.

Огородой удаадахи шухала ургамал —помидор. Энэ ургамалай ургаса, илангаяа эртэ эдеэшэхэнь, расадын шанарһаа тон ехээр дулдыдана. Помидорой нарай эшэ газарта һуулгагдаха үедөө 55—60 хоногто ургаһан, 8—10 хүрэтэр набшаһатай болоһон байха ёһотой. Мүнөө энэ үедэ помидорой нарай эшые һэрюун уларилда тэсэмгэй болгожо, дадхаажа эхилхэ шухала. Үдэрынь парнигаа нээжэ, ходол сэбэр агаар оруулжа, 15—20 градус дулаан байлгаад, эшэнүүдэй муудахагүйн тула һүниин сагта 10—12 градус хүрэтэр һэрюун байлгаха хэрэгтэй. Энэ үедэнь фосфор, кали ехэтэй минеральна үтэгжүүлгэ хэхэдэ һайн. Хүнэг уһанда 5 грамм аммиагай селитрэ, 40 грамм суперфосфат, 15 грамм калийна дабһан хэгдэхэ нормотой. Имэ үтэгжүүлгын һүүлдэ сэбэр уһаар заабол уһалагдадаг юм.

Газарта һуулгаха эгээл таарамжатай болзор июниин 10—15-най үдэрнүүд гэжэ тоологдоно. Һэрюун газарта ургаһан һайн эшэнүүдые энэ болзорһоо эртүүршье һуулгажа болоно.

Помидорой ургаха үедэ зүб мүрөөр харууһалха, хойноһоонь оролдохо тон шухала. Эндэ мүн лэ зурууд хоорондохинень элдүүрилхэ, уһалха, буртаг үбһэнһөө сэбэрлэхэ, бүүрсаг болодог үлүү набша эшэнүүдһээнь сүлөөлхэ хүдэлмэри саг үргэлжэ хэгдэжэ байха зэргэтэй. Энэ ургамалай зарим шэнжээр газарайнь хүрьһэнэй ямар бодосоор хомор байһые мэдэжэ болохо. Азодоор бага һаань, помидорой эшэ набшаһа һулабтар шара үнгэтэй боложо, бүүрсаглахань удааржа эхилнэ. Набшаһануудайнь хүхэльбэ үнгэтэй болобонь фосфороор дутаһаниинь мэдэгдэнэ. Каляар дутуу һаань, энэ ургамалай набшаһад шара хүрин үнгэтэй болоһоор хумиржа, хатажа захалдаг.

Помидорой эшын газарта һуулгагдажа байхада, үгыщье һаа 10—15 хоногой үнгэрһэнэй удаа үтэгжүүлхэдэ һайн. Тиихэдээ нэгэ гектарт 0,6—0,8 центнер аммиагай селитрэ, 1,5 центнер суперфосфат, 0,3—0,4 центнер калийна дабһан хэрэглэгдэхэ. Энэнэй һүүлдэ арбаад хоногой үнгэрһөн хойно хоёрдохёо үтэгжүүлхэдэ, нэгэ центнер аммиагай селитрэ, хахад центнер хлористо кали оруулагдана.

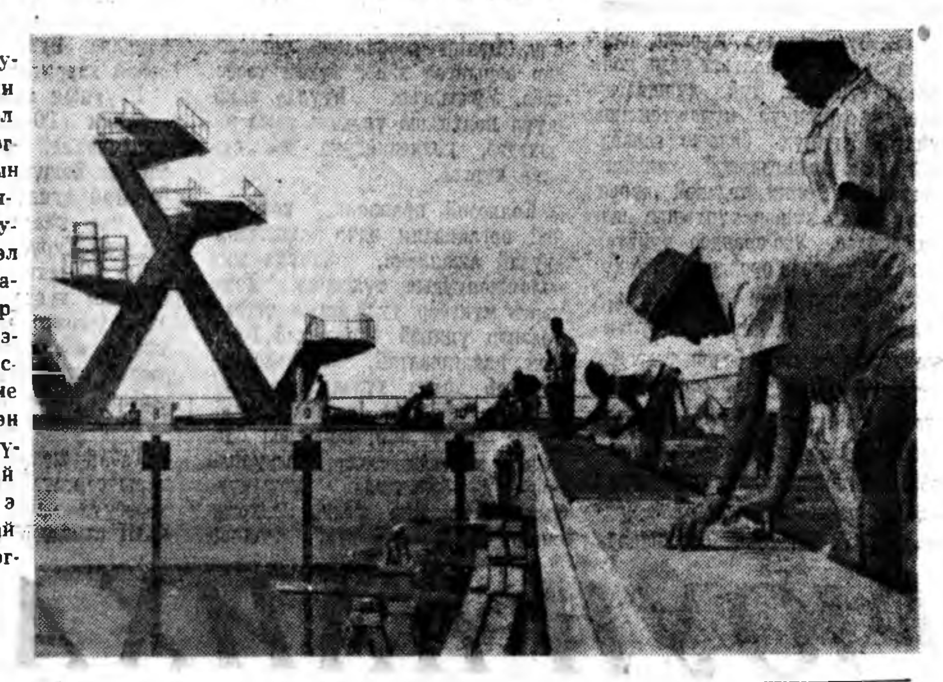
Манай нютагта август һара соо хюруу унажа болодог. Тиимэһээ помидорой эшын үлүү һалаа набшануудыень таһалжа хаяхада, эдеэшэхэ намаануудайнь һалбаржа түргэдэдэг байна.

К. ТАРХАЕВ,
хүдөө ажахын министерствын агроном.

ХИЛЫН СААНАҺАА МЭДЭЭСЭЛ

Советскэ Союзай туһаламжаар Малиин Республикын нислэл Бамако хотодо бодхогдожо байһан спортын барилгануудай дүүрэнтээ. Энэнь 25000 һуурита спортын нээмэл аренэһээ, бүтүү павильон, бассейн, спортын талмайһаа бүридэнэ. Зураг дээрэ: бассейнэй газаагуурхиие ба ханануудые үнгэлэн гоёожо байна. Энэ хүдэлмэри Москвагай мастер - үнгэлэгшэ Алексей Каченовай хүтэлбэри доро бүтээгдэнэ.

АПН-эй фото.

Геройн орден эхэдэнь барюулагдаа

ВАШИНГТОН. (ТАСС). «Норманди-Неман» гэжэ авиационно полкын француз лётчик, Эсэгэ ороноо хамгаалгын дайнай үедэ гитлеровецүүдтэй дайлалдан наһа бараһан Жан де Сибур гэгшын шагналые—Эсэгэ ороноо хамгаалгын дайнай хоёрдохи шатын ордениие СССР-һээ США-да байдаг элшэн сайд А. Ф. Добрынин лётчигой эхэ г-жа В. Бадфорд гэгшэдэ июниин 15-най үдэр эндэ барюулаа.

Гитлеровецүүдтэ эсэргүүсэн тэмсэһээр наһа бараһан француз лётчигой эхые жэл шахуу бэдэржэ, Гринс Фармс (Коннектикут штат) хотоһоо олобо. Тиигээд тэрэ эхэнэр совет посольстводо ерээ. А. Ф. Добрынин Советскэ правительствын үмэнэһөө орден ба орденой дэбтэрые Геройн эхэдэ барюулба.

Тэмсэлэй үдэрэй дүн

ПАРИЖ. (ТАСС). Франциин ажалшадай бүгэдэ ниитын конфедерациин хүтэлбэрилэгшэд тэмсэлэй үдэрэй июниин 14-дэ амжалтатайгаар үнгэрһые тусхай мэдүүлгэ дотороо тэмдэглэбэ. Үсэгэлдэр бүхы орон дотороо болоһон олон тоото буһалгаанууд юу харуулааб гэхэдэ, ажалшадай дайшалхы бэлэн байһыень, Ажалшадай бүгэдэ ниитын конфедерациин ба Францийн ажалай демократическа конфедерациин хоорондохи нэгэдэлые бэхижүүлхэ гэжэ эрмэлзэдэг байһыень гэршэлнэ. Энэнь ажалшадай хамтын ябуулгын шэнэ шата болоно. Правительствын ба үйлэдбэриин эзэдэй хорото хархис политикатай тэмсэхын тула иимэ ябуулга тон шухала байна гэжэ тэрэ документ доторнь хэлэгдэнэ. Хүдэлмэришэн ангиин ехээр дураа гутажа байһые элирхэйлһэн энэ тэмсэлһөө правительство ба үйлэдбэриин эзэд тобшолол хэхэ ёһотой гэжэ Францийн ажалай демократическа конфедерациин дунхаглаһан мэдүүлгэ дотор онсолон тэмдэглэгдэнэ.

Эзэрхэг түримхэйшүүлые зада сохино

ХАНОЙ. (ТАСС). Американска империалистнууд ба тэдэнэй дахуул болоһон Урда Вьетнамай хархисууд Тхань-Хоа провинциин эрье шадархи нютагуудта десант буулгахын тула ДРВ-гэй харьяата уһа руу һаяхан десантна катернуудые эльгээгээ гэжэ ВИА агентство мэдээсэбэ. Эдэ уряалгүй айлшадые Вьетнамай арадай армиинхид, арадай сэрэгшэд «халуунаар» угтаа. Энээнһээ уламжалан нэгэ катерынь шэнгээгдэһэн, нүгөөдэнь һандаагдаһан байна.

Намдиньда ехэ хулгөөн болоно

ХАНОЙ. (ТАСС). «Американска эзэрхэг түримхэйшүүлые хэһээхэ эрилтэ табинабди!», «Американска лётчигуудые сүүдлэхэ хэрэгтэй!» гэһэн лозунгнууд Намдинь хотын хүдэлмэришэд болон алба хаагшадай ехэ митингнүүд дээрэ захагүй зэдэлнэ. Американска авиаци Намдинь хотодо 20 дахин зэрлиг муухайгаар добтолоо. Дайсанай самолёдууд энэ хотын больница, санатори дээрэ бомбонуудые хаяһан, хоёр һургуули, һүмэнүүдые ракетээр буудаһан байгаа.

«Нян Зан» газетын корреспондентын мэдээсэһэнэй ёһоор, сэрэгэй гэмтэдые—США-гай засаг баригша бүлэгүүдые сүүдлэхэ тухай Англиин мэдээжэ философ Бертран Расселэй үүсхэлые 100 мянга шахуу хүн зонтой Намдинь хотын бүд нэхэгшэдэй түлөөлэгшэд үнэн зүрхэнһөө һайшааиа. Хойто Вьетнамда унагаагдаад, плендэ абтаһан американска лётчигуудые сүүдлэхэ гэһэн дурадхалтайгаар эндэхи хүн зон ДРВ-гэй правительствада хандаба. Дайсадай зэрлиг муухай аашанууд мүрдэгдэхэ, гэмтадынь шангаар хэһээгдэхэ ёһотой гэжэ тэрэ хандалга доторнь халагдана.

Ташкентын декларaци бэелүүлэгдэнэ

ЖЕНЕВЭ. (ТАСС). Эб найрамдалай Бүхэдэлхэйн Соведэй сессидэ ошоһон Индиин ба Пакистанай делегацинууд июниин 15-да хамтын декларaци гаргаба. Индиин, Пакистанай правительствануудай голгойлогшонорой гараа табиһан Ташкентын Декларациие, тэрэшэлэн «бүхы арсалдаатай асуудалнуудаа амгалан аргаар хүсэ хэрэглэнгүй шиидхэхэ хүсэлэнтэй энэ Декларациин хараа бодолые» дэмжэдэг байһан тухайдаа эдэнэр мэдүүлээ. Инди Пакистан хоёрой хоорондо амгалан байдалай һэргээгдэһые, харилсаануудайнь удаа дараалан заһаржа байһые эдэ делегацинууд ханангяар тэмдэглэнэ. «Ташкентын Декларацяар харалагдаһан бүхы хэмжээнүүдые үнэн сэхээр, хүсэд бүрин бэелүүлжэ, эб этэ харилсаагаа шадаал һаа түргэнөөр һэргээжэ дүүргэхэ, Декларациин хараа бодолтой алхамуудые хэжэ үргэлжэлхыень» гуйжа, правительствануудтаа хандаба.

Индиин ба Пакистанай делегацинууд эдэ хоёр ороной хоорондын эб этэ байдал һэргээхэ хэрэгтэ Советскэ Союзай Премьер-Министрэй, Советскэ правительствын, совет арадай бүтэмжэтэй үүргэ дүүргэһыень үндэрөөр сэгнэнэ».

Негрнүүдэй граждан эрхэ хамгаалха дабшалга хэгдэжэ үргэлжэлһөөр

НЬЮ-ИОРК. (ТАСС). Июниин 15-да Миссисипи штадай Гренада гэжэ багахан хото һүни орой болотор ехэ хулгөөтэй байба. Тэгшэ эрхын, сүлөөтэ байдалай түлөө тэмсэхыень негрнүүдые уряалһан дуунууд хотын үйлсэ гудамжануудта хаа хаанаһаа дуулдаа. Хэдэн зуун негрнүүд һунгагшад болохо бүридхэлдэ орохын тула сүүдэй байшан тээшэ ошоно. Сагаан шарайта хархисууд энэ юрэ бусын үзэгдэлые уруу дуруугаар хаража байба.

«Айдаг ябадалтай тэмсэхэ дабшалгада» хабаадагшадай эндэ хүрэжэ ерэһэнтэй дашарамдуулан, Гренада хотодо иимэ хүдэлөөн болоһон байна. Негрнүүдэй граждан эрхэ хамгаалхын тула Джеймс Мередидэй эхи табиһан дабшалга арбадахи хоногтоо үргэлжэлһөөр. Энээндэ хабаадагшадай тоо Джэксон ошохо замдань улам нэмэнэ.

Негрнүүдые бүридхэлдэ оруулха кампаниие мүнгөөр хангаха зорилготой фонд бии болгохоор шиидэбди гэжэ Джеймс Мередит үсэгэлдэр мэдүүлээ. Энэ фонднь Миссисипи штат дотор иимэ дабшалгын хэгдэжэ эхилһэн сагһаа хойшо хара, сагаан шарайтай американецуудай үргэһэн мүнгэ зөөриһөө бүридэхэ юм ха.

Полициинхидэй бүдүүлиг ааша

НЬЮ-ИОРК. ТАСС-ай корр. Ю. Романцов иигэжэ дамжуулба: Сайгоной полициинхид гурбан хоногой туршада минута зуурашье амар заяа үзөөгүй. Городой ямар нэгэн райондо ехэ демонстрацинуудай таһалгаряагүй болоходо байһанһаа уламжалан, «гурим журам һэргээхын» тула полициин сагдаанар шиидам, нюдэ уһа туулдаг газуудые, үнгэрхэдөө буу зэбсэгшье хэрэглэхэ баатай болоно. Июниин 15-най үүр хираанаар иимэ «гуримгүй байдал» эхилээ гэжэ Урда Вьетнамһаа дамжуулагдаһан мэдээсэлнүүд дотор хэлэгдэнэ. Хотын худалдаа наймаанай район шадар, Чолон гэжэ хитад кварталнуудта гурбан демонстраци болоо.

Майсор штадта буһалгаан болоо

ДЕЛИ. (ТАСС). Энэ станцяар дамжан гарахаяа ябаһан поездые 30 мянган хүнэй буһалгаалан тогтооһоной һүүлээр Белгаум станцида 2 мянга шахуу хүн (тэрэ тоодо парламентын хоёр депутат, Майсор штадай хуули гаргалгын суглаанай 10 гаран гэшүүд) баригдажа хаагдаа.

Эсэргүү тала баридаг зарим партинуудай зүгһөө дэмжэгдэдэг конгресс парти Майсор штадтахи буһалгаае эмхидхэһэн байна. Махараштрой Майсор хоёрой хоорондохи газарай түлөө гараһан арсалдаан эндэхи буһалгаанай уг шалтагаан болоо.

Сомалиһаа намнагдаба

МОГАДИШО. (ТАСС). Сомалида байһан США-гай сэрэгэй атташе полковник Рознер гэгшэ тус ороноһоо гаража ошобо. Нютагай хэблэлэй мэдээсэһэнэй ёһоор, Рознер гэгшэ дипломадай тушаал зэргэдэ таарахагүй ябуулга хэжэ, хүндэеэ бууруһан байна.

Ганын экономическа байдал

БЕЛГРАД. (ТАСС). ТАНЮГ агентствын корреспондентын Аккраһаа мэдээсэһэнэй ёһоор, Ганада гүрэнэй урбалтын болоһон сагһаа хойшо экономическа байдалынь, илангаяа капитальна барилгын хэрэг ехээр муудаа. Сэрэгэй засагаархидай шиидхэбэриин үндэһөөр, 80 шахуу барилга зогсоогдоо. Эдэниие национальна барилгын корпораци эрхилдэг байһан юм.

30 мянга гаран хүдэлмэришэдтэй энэ корпорациин хүдэлмэришэдэй миил 50 процентнь ажалтай ха гэжэ багсаагдана.

Гүрэнэй предприятинуудай олонхинь мүн лэ хаагдаха гү, али шэнэдхэн хубилгагдаха аюулда оронхой. Эдэнэй нилээд олониинь гадаадын фирмэнүүдтэ үгтэхэ, зариманиинь үмсын-гүрэнэй холимол предприятинууд болгогдон хубилгагдахаяа байна.

ВЕНЕЦИ. Нютагай уран зураашадай һанамжын ёһоор, «гоё городой» асфальт уран зурагай талаар туршалга хэхэдэ эгээн таатай газар болоно. Зайгуул уран зурааша нэгэ «Ладоннын» дүрые, национальна герой Джузеппе Гарибальдиин зурагые ойро зуурахан ябууд буулган зурана.

Гудамжа арилгагшад тэдэ «зохёолнуудыень» маргааша хаман арилгаад, «сүлөөтэ зураашын» уран бэлигээ гаргаха шэнэ арга олгоно.

ТАСС-ай фотохронико.

ХҮНЭЙ СЭДЬХЭЛ БОДОЛ УУДАЛАН ХАРУУЛХА

Миколас СЛУЦКИС, уран зохёолшо

Миколас Слуцкис — новеллэ, повесть, рассказуудай олон ном бэшэһэн, Совет Литвагай мэдээжэ уран зохёолшо. «Тэнгэридэ гараха дамжуур» гэһэн романаараа илангаяа суурхаһан юм. Мүнөө Слуцкис «Адамай жэмэс» гэһэн сэдьхэл мэдэрэл харуулһан роман дүүргэжэ байна.

АПН-эй корреспондент Галина Бельская Литва ошожо, Слуцкистай хөөрэлдөөд ерээ.

«Харагдадаггүй аад, сэдьхэл зүрхэндэ мэдэрэгдэдэг энэ дамжуур урдань байгаагүй юм. Тэрээгээр абиржа, хүн хаанашье ошохогүй. Гэрэй хоёрдохи гү, али гурбадахи дабхарта гарахагүйш. Теэд харагдадаггүй, сэдьхэл зүрхэндэл мэдэрэгдэдэг дамжуураар абиржа хүн хаана гараба гээшэб?... Энэ дамжуурта доодошье, дээдэшье заха гэжэ байхагүй. Теэд абираа хадаа, өөрынтөөшье бэеын, мүн үдэр бүри һанаагаа зоболгын хүндые оройдоошье мэдэхэгүйш! Энэмнай гайхалтай дамжуур бэшэ аал?» Тэнгэридэ гараха дамжуур—залуушуулда жаргал олгохо сэдьхэл бодолой найдал мүн. Энэ дамжуурые хүн бүхэн оложо болохо, зүгөөр хүн бүхэндэ олдодоггүй. Энээниие гүн сэдьхэл бодолоор шэбшэжэ, иимэ үгэнүүдые бэшэһэн хүн — айхабтар хурса бэлигтэй уран зохёолшо гээшэ. Тэрэнэй нэрэ—Миколас Слуцкис.

Дайнай һүүлхэнээр уран зохёол бүтээжэ эхилээ һэн. 20 жэлэй туршада хүнэй сэдьхэл бодолой захагүй гүнзэгы, тиимэ гэшэгүй орёо баялигые шудалан шэнжэлхэ гайхамшагтай арюун һайхан хүдэлмэри хэжэ байдаг. Уран зохёолоо аажам намжараар, утаар татажа бэшэдэггүй. Тэрэнэй номууд соо саг үеые һунаажа, үйлэ хэрэгые хойно хойноһоонь дахамаар һубарюулжа харуулһан зүйл байхагүй. Зохёолойнь үйлэ оройдоо хоёр-гурбан үдэр соо болодог. Хүнэй ажабайдалдахи драма гү, али трагедиие харуулдаг. Эгээл иимэ долгисомо эрхэ байдалда хүнэй сэдьхэл болон шунал сүм элирүүлэгдэлэг, хүн али бүхы талаһаа гүйсэд дүүрэнээр харагдадаг. Һайн гү, муу зан, һайн гү, муу хүнүүд нюур нюураараа яг уулзашадаг. Иимэ ушарта саг дары абтаха шиидхэбэри, тэрэ дороо хэгдэхэ үйлэ хэрэг гаража ерэдэг. Энэ үйлын эршэдэхэ үедэ хүнэй абари зан элиржэ, хэнэй хэн байһаниинь харуулагдадаг.

Зохёолойнгоо удхые дайнай һүүлэй үеын Литвагай ажабайдалһаа үндэһэлдэг байна. Тэрэ үедэ нээрээшье Литвадахи байдал драматическа шангахан үйлэ хэрэгээр суутай байгаа. Националис үзэлтэй буржуазна шаара шабхаруунууд Литвада бандануудые эмхидхэжэ, хүн зониие айлган һүрдөөдэг, коммунистнууд болон комсомолшуудые үгы хэхэ зорилго табидаг байһан. Фашизмын эдэ харата муухай улэгдэлтэй хатуу шэрүүн тэмсэл ябуулагдаһан юм. Энэ тэмсэлдэ эрхим түрүү олон хүнүүд ами наһаяа үгэһэн түүхэтэй. Хүнэй ухаан бодолдо дайнай хүл тэрэ шэгээрээ байгаа ха юм. Хото городууд һандаралһаа заһараагүй, ажабайдалай хохидол үшөөл үзэгдэһөөр һэн. Тиихэдэ хүнэй сэдьхэл зүрхэн хэды эбэрэнхэй байгаа гээшэб?

Шэрүүн абари зантай, хүндэ дурагүй үзэлтэй, хара бэеэ хараһан ябадалтай, харуу хэнтэг зан абари ба харата муухай аашатай ушархадаа, хүнэй зүрхэнэй ёг гэхэ ушарые Слуцкис шэнжэлдэг байна. Хүнэй сэдьхэл бодолой энэ айхабтар гүнзэгы нарин хүдэлөөн долгисоое харуулхадаа, уран зохёолшо бэлиг шадабаряингаа гайхамшаг шэнжые — уянгата мэдэрэлые орьёлуулдаг. Муу муухай зан абарида, худал хуурмаг аашада тон дурагүй поэт юм. Тиин энэ сэдьхэлэй үбшэниие уран бэлигээрээ эдэгээхэ гэжэ оролдодог.

Уран зохёолшын ажал хүдэлмэри тухай, саашанхи зорилго, түсэб тухай хөөрэлдэнэбди. Зохёолоо яажа бэшэдэг, хүнэй ажабайдалай, сэдьхэл мэдэрэлэй ямар талые һонирходог тухайдаа Миколас Слуцкис хөөрэнэ.

Слуцкис хөөрөөгөө иимэ сасуулгаар эхилээ һэн:

— Поэдэй сэдьхэл бодолоо дэлгэн харуулһан уянгата шүлэгүүд айхабтар хүсэтэй байдаг. Мүн манай уран зохёол дотор бата һууриия оложе байһан уянгата рассказ эгээл иимэ һайн һайхан шэнжэтэй. Би өөрынгөө сэдьхэһэн, бодоһон юумые, зүрхыем хүдэлгэһэн, һанааем зобооһон юумые бэшэдэгби. Сэдьхэл бодолоо дэлгэхэдээ, өөрыгөө, өөрынгөө зосоохиие, оршон тойронхи юумэндэ ямараар хандажа байһанаа элирүүлэн харуулдагби. Минии творчествын гол зүйл—зураглаһан хүнэйнгөө сэдьхэл бодол харуулха ябадал болоно. Теэд энэмнай шэнэ юумэн бэшэ ха юм даа. Хүнэй сэдьхэл бодолые шэнжэлдэг агуу ехэ уран зохёолшод — Шекспир, Толстой, Бальзак, Достоевский — хүнэй сэдьхэл мэдэрэлэй эгээл гүнзэгы холын нюусые бэдэрэн олодог байгаа бшуу.

Хүнэй сэдьхэл мэдэрэлые шэнжэлхэ хэрэгтэ баһа аюултай ушар тохёолдожо болодог. Хүнэй зосоохиие ухашалан, тэрээндээ дашуураад, бодото байдалые анхаралһаа алдажархиха ушар дайралдадаг. Иимэ ушар илангаяа баруунай буржуазна литературада болодог байна. Тэндэ бүхэли шэглэл бии юм. Хүнэй сэдьхэл мэдэрэлые шэнжэлэн, тоогүй олон хуби болгожорхёод, тэдэнээ нэгэ бүхэли болгожо хамтадхахые оролдодоггүй. Тиигээд сэдьхэл мэдэрэлэй тэдэ бүхы жэжэхэн һудалнуудые ниилүүлэн холбожо, бүхэли хэһэг болгохо зорилгошье тэдэнэр урдаа табидаггүй.

Томо уран зохёолшод хүнэй сэдьхэл мэдэрэлээр саг үеынгөө гол шухала удхые, үзэл бодолые харуулдаг ха юм. Энэ тогтонижоһон һайн һайхан заншалые сахиха ёһотойби. Хүнүүдтэ һайн һайхан, түрүү зан абари хүмүүжүүлхэ гэһэн удхаараа уран зохёол илгарха зэргэтэй.

Хүнэй зан абарида, сэдьхэл мэдэрэлдэ ушарһан хубилалта намайе һонирхуулдаг. Драматическа, зарим ушарта трагическа үйлэ хэрэгүүдые, хүнэй сэдьхэл мэдэрэлэй долгисоое олонхи рассказууд соогоо оруулнаш гэжэ шэнжэлэгшэд намайе зэмэлдэг. Теэд иимэ үйлэ хэрэгүүд XX зуун жэлэй гол зуриадөөнһөө — хүн түрэлтэнэй һайн һайхан һанаашалгын ба фашизмын хоорондохи эбсэшэгүй тэмсэлһээ эхи абана бшуу. 20 жэлэй саана фашизм бута сохигдоо һэн. Теэд мүнөөшье болотор тэмсэл үргэлжэлһөөр. Хоёр дэлхэйн, хоёр үзэл бодолой хоорондо тэмсэл болжол байһаар. Энэ тэмсэлдэ али талыень бариһанһаа тэрэнэй амжалта гү, али хохидол, хүнэй хуби заяан дулдыдаха байна.

Манай литературада, илангаяа һүүлэй үедэ хэлбэри маягаараа тон шэнэ, һонирхолтой, гүнзэгы удхатай зохёолнууд олоор бүтээгдээ. Гэхэтэй хамта хэлбэри маяг гээшэ гансал уран зохёолшын урдаа хараха уг зорилго болохо ёһогүй. Тиигээ һаань, хооһон шэнжэтэй зохёол болохо бшуу. Зохёолойнгоо хэлбэри маяг тухай уран зохёолшо тон нарин нягтаар бодохо зэргэтэй. Энэ талаар бии байһан түйлалтануудые мэдэжэ, шадамар нариваар хэрэглэхэ болоно. Тиихэдэ зохёолой удха, зохёолшын өөрынь шадабари ямар хэлбэри маягтайгаар зохёолоо бүтээхыень элирүүлжэ үгэхэ зэргэтэй. Таарүу зохид хэлбэри маягые олоо хадам, энэ зохёолни һайн болохо, удхань өөрөө гаража ерэхэ гэжэ һанаһанай хэрэггүй. Ухаа хэлбэри хоёрые зохилдуулхын тула уран зохёолшо гүнзэгыгөөр шүүжэ үзэхэ, шалгаха ёһотой. Тиихэдэл зүб юумэ хэжэ байна гүб гэжэ бээе шэмхэхэ, толорхойлхо арга уран зохёолшодо олдохо. Өөрынгөө хэһэн түйлаһан юумэаар сэдьхэлээ ханангүй, шэнэ онол арга бэдэрхэ гээшэ уран зохёолшын һайн тала болоно.

Минии роман, рассказуудай геройнууд өөһэдын доторой тусхай мэдэрэлтэй байдаг. Заримдаа һанал болодынь хаана дүүрэдэг, тэдэнэр хаана юумэ хэлэжэ эхилдэг бэ, хаана тэдээн тухай өөрөө хөөрэжэ үгэнэйб гээд илгаруулжа ядадагби. Энэ юун дээрэһээ болоноб гэхэдэ би өөрөө зохёолойнгоо геройтой хамта сэдьхэдэг, шэбшэдэг, домогдодог гээшэ хаб. Ажабайдал тухай бодоходо, хүн зоной зосоохи, газаахи хоорондоо нягта холбоотой байдаг. Алиень алинһаа илгаха бэрхэтэй бшуу.

Зохёол бүтээдэг минии онол арга дан юрын бэшэ юм. Энээниие гүнзэгыгөөр тайлбарилжа хэлэхэ гээшэмнай бэрхэтэйшэг хэрэг. Гааа талаһаань абажа хараха болоо һаа, иимэ байна: Үглөөнэй 8 сагта столдоо һуугаад бэшэжэ эхилдэгби. Тиин үдэрэй 2—3 час хүрэтэр хүдэлмэрилдэг агшаб. Үдын хоол эдиһэнэй һүүлээр бага амараад, газета, журналнуудые, ерэһэн бэшэгүүдые, мүн залуу бэшэгшэдэй эльгээһэн зохёолнуудые уншадагби. Үдэр бүрил иимэ гуримтайгаар ажалладаг байнаб. Бэшэжэ байһан зохёолойм зарим нюурнууд, тэдэнэй хуби заяан һүниндөөшье намда амар заяа үзүүлдэггүй. Нэгэ үгөөр хэлэбэл, сэдьхэл зүрхэнэй, ухаан бодолой хүндэ хүдэлмэри саг үргэлжэ хэгдэжэ гээшэ. Бэшэһэн зохёолоо гурба дахин дагаалдагби. Хоёр дахин сагаалжа бэшээд, тэрэнээ удаахан орхижорхигшоб. Үни болоһон хойно дахин уншахадаа, тад оноо нюдөөр харахаш. Тиихэдэ дутагдалынь илангаяа элеэр тобойжо харагдаха. Дахин һуугаад, тэрэ зохёолоо захаһаань буулгажа, бэшэжэ орохош.

Зохёолшон бүхэн өөр өөрын онол аргатай байгаа юм бэзэ. Зүгөөр, ямаршье ушарта энэмнай айхабтар ехэ, саг үргэлжын, хүндэ хүдэлмэри ха юм.

СОВЕТ МИЛИЦИ

Вадим ТИКУНОВ,
Россин Федерациин ниитын гурим сахиха министр

СССР-эй Верховно Соведэй Президиум прокуратурын, ниитын гурим сахиха органуудай онсо шалгарһан 300 хүдэлмэрилэгшэдые орден, медальнуудаар тээсгэн шагнаа. Эдэнэр албан уялгаяа эрхим һайнаар дүүргэһэнэй түлөө, гэмтэ ябадалтай тэмсэлгын талаар габьяатай байһанай түлөө иимэ ехэ шагналда хүртөө.

Советскэ Союзда гэм зэмэтэ ябадал гаргагшадай тоо жэлһээ жэлдэ үсөөржэ байнхай. Жэшээлхэдэ, Россин Федераци дотор һүүлэй зургаан жэлэй туршада гэмтэ ябадал 20 процентээр үсөөрөө.

Гэмтэ ябадал гаргалгын гол шалтагаан манай Совет орондо үни усадхагданхай. Энэ хадаа һүүлэй жэлнүүдтэ манай совет байгуулалтын эрид шуу урагшаа дабшаһанай, хүн зоной соёл болбосоролой дээшэлһэнэй, ажана тэнигдэн байдалайнь һайжарһанай, совет эрхэтэдые хүмүүжүүлхэ нилээд ехэ хүдэлмэри хэһэнэй үрэ мүн. СССР-эй хүн зоной олонхи хубинь хуули ёһондо үнэн сэхээр хандадаг, нарин нягтаар сахидаг, социалис ёһо гурим баримталдаг.

Гэбэшье гэмтэ ябадал хоггүйгөөр усадхагдашоо гэжэ хэлэжэ үшөө шадахагүй байһамнай гэмшэлтэй. Хүнэй аминда хоро хүргэдэг, тонуул дээрмэ хэдэг, хулгай болон хулиган ааша гаргадаг ябадал үшөөл үзэгдэдэг байһаар.

Гэм зэмэтэ ябадалтай тэмсэхэ талаар совет милици прокуратуратай, сүүдтэй, олониитэтэй хамта горитой оролдолго гаргана. СССР оронойнгоо олониитын, гүрэнэй байгуулалтые, социалис зөөриие, хүн зониие, эрхэтэнэй уялгые, социалис хуули ёһые үнэн сэхээр сахин хамгаална.

АМИ НАҺАА ГАМНАНГҮЙГӨӨР...

Милициин хүдэлмэри хэсүү шанга юм.

Намарай нэгэ һүни милициин капитан Ведин эй гэртэ телефон жэнгирбэ. Дүрбэн хүн буфет тонохоор һэдээ, энээн тухай харуулшан дуулгаа гэжэ отделениин дежурна мэдээсэбэ. Энэ мэдээсэлдэ ёһо тэдыгээр хандабал, яараһанайшье хэрэггүй шэнги: харуулшан үндэһэгүй юумэ дуулгажа болоо аалам. Теэд капитан удаарха аргагүй албан даабаритай һэн туладаа, милиционер Константиновтай хамта тэрэ буфет тээшэ харайлдаба.

Айлнуудай гал үни унтаранхай, үйлсэдэ харанхы. Углуу тойроодхиходонь, хүнүүдэй бүртэгэнэлдэхэ харагдаба. «Дүрбэн хүн. Тэдэнэр лэ гээшэ ха»,—гээд Ведин бодобо. Милициинхидые харахадаа, тэрэ дүрбэн иишэ тиишэ тэрьедэхэ һэдэлгэ гаргаа. Капитан фонаряараа хоёрыень гэрэлтүүлээд: «Байз, буудахаб!» гэбэ. Гэмтэ этэгээдүүд зогсонгүй саашаа гүйлдөөд, хии буудахаданьшье тоггобогүй. Баригдаха болоходоо нэгэниинь хоргодоод, Вединиие дүтэһөө буудажархёо. Капитан унашаба. «Намда һанаагаа бү зобо. Хулгайшаниие хүсэ,—гэжэ нүгөөдэдөө хэлэбэ.

Буугай абяагаар бусад милиционернүүд гүйлдэжэ ерэһэн. Тиигэжэ хулгайшад баригдаа бэлэй. Хүндөөр шархатаһан капитан больницада оруулагдабашье, аминиинь абарагдажа шадагдаагүй.

Милициин хүдэлмэришэдэй иигэжэ ами наһаараа тэнсүүлэн тэмсэһэн ушар олон байдаг. Москвагаархин участогай этигэмжэтэ милиционер Василий Петушковой баатаршалгые мартахагүй. Нэгэта тэрэнэй постдоо байхадань, һамган үхибүүн хоёроо һогтуу хулиган зэрлиг муухайгаар сохижо байна гээд дуулгаба. Петушков һалгааха һанаатай даб габа. Үхибүүн һамган хоёрые абарха гэжэ бээрээ халхалхадань, тэрэ хулиган агнуурынгаа буугаар милиционерые буудажа алаһан.

Василий Петушков Улаан одоной орденоор шагнагдаа. Тэрэнэй нэрээр Москвагай нэгэ гудамжа нэрлэгдэнхэй, мүн милициин отделениин хүдэлмэрилэгшэдэй спискэдэ хата мүнхэдөө оруулагданхай.

ГЭМТЭДЫЕ БАРИХА ШАДАБАРИ ХЭРЭГТЭЙ

Дагестанай Махачкала хотодо ехэхэн хулгай болоһон. Харгын барилгын захиргаанай байшангай үүдэ эбдэжэ, ехэ мүнгэтэй сейф хулгайлаад, тэрэл управлениин «Волга» машинаар тэрьелһэн байгаа.

Милициин хүдэлмэрилэгшэд городһоо 10 модоной газарта эбдэрһэн сейф үглөөдэрынь олоо. Хулгайшадай һуужа ошоһон, управлениин «Волга» гээ һүүлээрнь аэродромой хажууда байба. Тонуулшадые бэдэржэ эхилээ. Махачкалатай агаараар харилсадаг бүхы хотонуудта мүрдэгшэд эльгээгдэһэн. Махачкаладашье хулгайшадые бэдэржэ эхилһэн байгаа. Мүрдэгшэ Гаджиевта «Дагестан» ресторан даалгагдаа. Тэндэ ерэһэн хоёр хүбүүе һэжэглэбэ. Тэдэнэр ресторанда ороод, иишэ тиишэ һэргэгээр хараашалһанай удаа столдо һуужа, захил хэбэ. Тооео хэхэдээ нэгэниинь бүхэли мүнгэ хармаанһаа гаргаад: «Бусаалта хэрэггүй!» — гэжэ официанткада хэлэбэ.

Мүнгөө гамнаагүй хадаа нэгэл ушартай гэжэ Гаджиев һанаадхёо. Ехэхэн дүй дүршэлтэй мүрдэгшэ бэлэй. Тэдэ хоёрой хойноһоо шаламар бэрхээр адаглан мүрдэхэ, документнүүдыень шалгахада, хаанашье хүдэлмэрилдэггүй, урдань сүүдлүүлһэн Мамайханов, Носов гэгшэд байба. Балшыса баригдахадаа, тэдэнэр хулгай тонуул хэһэнээ мэдэрһэн юм.

КРИМИНАЛИСТНУУД ГЭМТЭНИИЕ БЭДЭРНЭ

Олонхи гэмтэ ябадалай хэгдэһэн дарыдань, халуун мүрөөрнь мүшхэжэ элирүүлдэг. Гэмтэ ябадал элирүүлхын тула заримдаа ехэхэн хүсэ, саг гаргаха ушартай болодог. Гэмтэниие элирүүлхэдэ мүрдэгшын шадабари, олон баримта хэрэгтэй. Милициин хүдэлмэрилэгшэд мүрдэлгэ хэхэдээ совет хуулиин эрилтэ наринаар сахиха уялгатай.

Һэжэглэгдэһэн хүнүүдэй зэмэтэй гү, али зэмэгүйе балшыса элирүүлһэн мэдээ үгэжэ, мүрдэгшэдэ туһалдаг криминалистнууд гэжэ мэргэжэлтэн бии юм. Манай министерствын криминалистикын лаборатори гэмтэниие тодоруулха, элдэб баримта элирүүлхэ талаар эрдэм, техникын оньһон, нарин шэнэ аргануудые хэрэглэнэ. Энэ талаар хэдэн жэшээ дурдая.

Красноводск хото шадар онгосодо һуужа далай худар гараһан гурбан хүн толгойгоороо үгы болошоо. Үхэһэн хүнүүдэй бэе, онгосын хэлтэрхэйнүүд хоёр һарын үнгэрһэн хойно, далайн долгиндо туугдан эрьедэ хүрэжэ ерээ. Ямар аюул болоһон байгааб? Һайтар шэнжэлжэ үзэхэдэнь, гурбан хүнэй һуужа ябаһан онгосо томо онгосодо дайруулжа хүмэриһэн байшоо. Ехэ онгосоһоо холторһон шэрын мүр сараагаар ямар катерай дайраһые тодоруулха арга олдоо. Тэрэ шэрын үнгөөр, хубяар бодоходо, 153-дахи гү, али 136-дахи катернуудай нэгэн гэмтэ ябадал хэһэн янзатай. Теэд алиниинь гээшэб?

Тэрэнэй харюуе мүн лэ эрдэм ухаан тодоруулаа. Шэрын химическэ хубиие, шанарыень шалгахада, һандарһан онгосодо 136-дахи катерай сараа үлэһэн байба. Тиигэжэ гэмтэ хүнүүд элирүүлэгдээ бэлэй. Хуули бусаар загаһа агнажа ябаһан хүнүүд харанхыда катераараа онгосо дайража хүмэрюулээд, аюулда орогшодтонь туһа хүргэнгүй, гэрьелшэһэн байгаа. Гэм зэмэтэд шангаар хэһээгдээ.

Гэмтэ ябадал заримдаа эли бэшэ байдаг. Иимэ ушарнуудта криминалистнууд ехэ туһа хүргэдэг юм.

Яхадай хүбшэдэ агнахаяа ошоһон хоёр хүнэй нэгэн бусажа ерэбэ. Нүгөөдэхинь байхагүй. Алуулаа гү? Наһа бараа гү? Агнуушанай эгээ һүүлдэ байрлаһан гэрыень харахаяа мүрдэгшэд ошобо. Тэрэнэй үхэһэн бэень тэндэһээ олдоо. Унтаршаһан гуламта соо шатаһан хүрээтэй буу хэбтэбэ. Нюдэ руунь һүрэжэ, тэрэ агнуушан үхэһэн янзатай. Теэд, хүндэ буудуулжа үхөө гү? Али гэнтын аюул болоо гү?

Энэ асуудалда криминалист тодо һонор харюу үгөө һэн. Агнуушанай буугай сэмгэн соо һомон тогтошоһон байгаа. Тэрэниие гаргаха гээд, хоёрдохёо буудаа хаш даа. Буугайнь сэмгэн соо хоёр һомон тогтошоо. Тиихэдэнь туулган һомо хайлуулха һанаатай буугайнгаа сэмгэ галдаха гэһэн бололтой. Сэмгэн соо дари үлэһэн байжа, халуун галда дүрөөд, буунь һүрэжэ, агнуушан алуулшоо.

Тиигээд хүбшэһөө бусажа ерэһэн нүтөөдэ агнуушан һэжэглэгдэхэе болиһон юм.

* *

Совет милици тухай хөөрэхэдөө, тэдэнэй һайн дуранай туһалагшад тухай, түрэл хотодоо, түрэл тосхондоо гурим сахилгые өөрынгөө уялгада тоолодог совет олониитын түлөөлэгшэд тухай хэлэнтүй үнгэржэ болохогүй.

Арадай дружинануудай эмхидхэгдэһэн сагһаа хойшо 7 жэл үнгэрбэ. Энэ хугасаа соо арадай дружинанууд тон олон зоной хабаадалгатай, ажалшадай олониитын ехэ эмхи болонхой. Гэмтэнтэй тэмсэхэ хэрэгтэ олон дружинингууд гайхамшаг габьяа, баатаршалга гаргажа, бүхы орон соогоо суурхаа. Тэдэнэр хулгайшадые, хонжоошодые, мэхэшэдые элирүүлхэ, хулиганнуудай амыень татаха талаар милицидэ ехэхэн туһа хүргэнэ. Дружиннигууд гээшэмнай дандаа сэбэр сэхэ ябадалтай, һайн һайхан сэдьхэлтэй зон юм. Тэдэнэр—арадай зөөри, совет эрхэтэдэй нэрэ хүндые зэмэтэ ябадалтанһаа хамгаалдаг, айхые мэдэдэггүй эрэлхэг хүнүүд.

Һайн дураараа туһалагшадта бүхы совет олониитэдэ түшэглэн, манай милициин хүдэлмэрилэгшэд гүрэнэй тон шухала зорилго шиидхэхэ хэрэгтэ—орон дотор гэмтэ ябадал гаргалгые үндэһөөрнь усадхаха хэрэгтэ ехэхэн амжалта түйлажа байнхай.

(АПН).

ХАРГЫ ЗАМУУД АРЮУН ҺАЙХАН...

ЖЭЛ БУРИ олон зуу мянгаад хүн манай орондо дунда һургуули дүүргэжэ, өөрынгөө үргэн харгы замда гарадаг. Жэл бүри олон зуун мянгаад эдир хүбүүд, басагадай зүрхые ерээдүйн гэрэлтэ һайхан үдэрнүүд дуудан даллан байдаг. Ямар гээшэбши, ерээдүй! Яахадаа ээлүүдгүй намайе дууданаш?—гэжэ залуу хүбүүд, басагад өөһэдөөшье обёоронгүй хоолые шэртэн зогсодог.

Гурбан жэлэй тэндэ би «Буряад үнэн» газетэдээ һаяхан һургуули дүүргэһэн залуу басагад, хүбүүд тухай бэшэһэнээ һананаб. Баргажан нютаг ажалай алдараар баян, баатарлиг шэрраг басагад, хүбүүдээрээ омогорходог. Агууехэ дайнай герой Гуржаб Очировай түрэл нютаг, ажалай хорёод геройнууд Баргажанда ажалладаг. Шалсама Ламажаповна Цыремпилова, Радна Сагалаевич Бубеев, Нима Бадмаевич Ринчино гэгшэд аймагай ажалшадай омогорхол болоһон...

Гурбан жэлэй урда тээ Хурамхаанай дунда һургуули дүүргэһэн хүбүүд, басагад хамтадаа, классаараа түрэл колхоздоо үлөөд, хоёр жэлэй туршада ёһотой ажалшад болоо. Аргадын совхозой Аматхаанай һүнэй фермэ бүхы республика соо мэдээжэ. Хүшэр хүндэшье һэн, заримдаа гүсэбөө дүүргээгүй гү, али малайнгаа хабарай хүйтэндэ хожорходонь басагад ехөөр голхордог һэн, хүбүүдынь тэжээл хоол бэлдэдэг һаа, үдэр һүнигүй һолоомо хээрэһээ тракторaар шэрэжэ, буйлуулжа үгэдэг, тул абалгын үедэ һүниндөө ээлжээгээр үхэрэй байра соо хонодог һэн. Зарим хүнүүд эдиршүүлэй энэ ябадалые гайхадаг бэлэй. «Һургуулида ошоогүй, эндэ юу хэжэ зобоноб?»—гэжэ заримдаа хүн зон асуудаг байба.

Һаһан залуу, наран эртэ, үрдихэл байхабди, хоёрхон жэлдэ хүдэлөөд, саашадаа һуралсалаа үргэлжэлүүлхэбди»,—гэдэг байба. Этигэдэг, үнэншэдэг хүнүүл сөөн һэн...

Гурбан жэл үнгэрбэ. Хаанаб, минии үнинэй танилнууд? Үгы даа, харгы замтнай зүб һэн. Федор Абашеев, Гарма Цырендоржиев, Лиза Митапова, Рая Балданова, Альбина Дамбиева. Комсомолой райкомой уряагаар, зүрхэнэйнгөө заабаряар түрэл орондоо өөрынгөө ажалаар хубитаяа оруулха хүсэлэнтнай дүүрэн бэелүүлэгдээ. Мүнөө энэ мүрнүүдые бэшэхэдээ, өөрынгөө нүхэдтэ амар мэндые хүргэнэм. Таанад ганса бэшэ һэнта. Хойто жэлдэнь Баян-Голой дунда һургуулиин хүбүүд, басагад түрэл колхоздоо ажаллахаар үлөө һэн.

Энэ һайшаалта хэрэг гансашье Баргажанда бэшэ, республикын дунда һургуулинуудые дүүргэгшэд нэгэнтэ бэшэ түрэл нютаггаа хүдэлхөөр үлэдэг юм. Мүнөө жэлдэ Сэлэнгын аймагай Жаргалантын дунда һургуулиин 24 хүбүүд, басагад республикын бүхы эдиршүүлдэ хандаба. Партиин XXIII съездын үнгэржэ байхада, шэнэ табан жэлэй түсэбые дүүргэхэ хэрэгтэ али зэргээр хабаадаха байһанаа бодожо, бултадаа өөһэдынгөө түрэл колхоздо үлэхөөр шиидэе. Тельманэй нэрэмжэтэ колхоздо 24 шэрраг ажалшад нэмэхэнь. Тэдэнэй дунда механизаторнуудшье, һаалишадшье байха, һургуулидаа һуража байхадаа зунай амаралтын үедэ колхоздоо туһалжа, дүй дүршэлтэй болоһон эдиршүүл мүнөө тон ашатуһатай хүнүүд боложо гараба. Үгы даа, танигдаагүй ажалай үзэгөөгүй һонин тэдэнэй дурые татаа бэшэ, хүшэр хүндэшье һаа, ирад зондоо, Эхэ орондоо туһатай байхаяа тэдэнэр оролдобо. Эдэ хүбүүд, басагад баһа ерээдүйн эрмэлзэлтэй, зүрхэнэйнь «нэгэ буланые» эзэлһэн сэбэр бодол тэдээндэ бултандань бии даа. Өөһэдынгөө ажал хүдэлмэриие һуралсалтайгаа нэгэдхэхэ гэжэ тэдэнэр шиидэбэ. Нүгөө зариманиинь «үшөө бодожо үзэхэбди», «ямаршье мэргэжэлтэй болохонь маанадһаа дулдыдаха» гэлсэнэ. Колхозой комсомолой организаци нэгэн дэро 24 гэшүүнээр нэмэхэнь, ехэхэн лэ хүсэн даа.

Сэлэнгын аймагай Тельманэй нэрэмжэтэ колхоз республика соогоо үнинэй суурхаһан ажахы. Һургуули колхоз хоёр хоорондоо нягта холбоотой. Үхибүүд зундаа эжы, абанартаа хони хайшалха үедэ, үбһэ, таряа хурлалгада ехэхэн туһа хүргэдэг юм. Нёдондо жэлдэ һайн ажаллаһанайнь түлөө һургуулиин үхибүүдтэ колхоз бүхэли библиотекэ бэлэглээ. Колхозой конторо соо үхибүүдэй һуралсалай самбар үлгөөтэй байдаг. Хэнэй хүбүүнэй али зэргээр һуража байһыень колхозойхид булта мэдэдэг. Тиихэдэ һургуулиин коридор, залнууд соогуур колхозой ажалай түрүүшүүлэй портредүүд үлгөөтэй байдаг. Үхибүүд хэнэй аба, эжынэр һайнаар ажалладаг бэ гэжэ мэдэдэг. Һургуули соо һонин уулзалганууд болодог. Һаяхан һурагшадта колхозой түрүүшүүл айлшаар ерээ, тэдэнэй тоодо залуу һаалишан Владимир Гомбоев, ордента хонишон Дашинима Аюшеев бии һэн. Һонин хөөрэлдөөн үнгэржэ, өөр өөрынгөө хэрэг тухай тоосоо хэбэ. Уулзалгын һүүлдэ эдиршүүл колхоздоо үлэхэнь гэжэ мэдэхэдээ, колхознигууд тон ехэ баяр хүргөө.

Колхозой правлени, комсомолой организаци эдир колхознигуудай ажаллаха, амарха арга боломжонуудые түхеэрнэ. Тэдэнэртэ мүнгөөр туһаламжа үгтэхэ. Тэдэнэр үнинэй дүршэлтэй болоһон һаалишадтай, механизаторнуудтай хамта хүдэлжэ, ажалай амжалта туйлажа һураха ёһотой. Дунда һургуулиин комсомол багшанар тэдэндэ дээдэ һургуулида орохыень бэлэдхэлэй курсануудые нээгээ. Энэ жэлдэ колхоздо спортивна талмайнууд, стадион баригдаха юм. Жаргалантын хүбүүд, басагадай һайшаалта үүсхэлые Сэлэн-Дүүмын, Новоселенгинскэ, Загастайн дунда һургуулинуудые дүүргэгшэд дэмжэбэ. Сэлэн-Дүүмын дунда һургуулиие дүүргэжэ байгаа 65 хүбүүд, басагадай 41-ниинь ажалда орохонь. Һүүлэй үедэ жаргалантынхидые дэмжэжэ, түрэл колхоздоо үлэхэмнай гэһэн мэдүүлгэнүүд Баргажанһаа, Хориһоо, Яруунаһаа комсомолой Буряадай обкомдо ерэжэл байна.

Мүнөө жэлдэ манай республикада аяар 8 мянга 200 хүн дунда һургуули дүүргэхэнь, найман жэлэй һургуули 14 мянган хүбүүд, басагад дүүргэхэ юм. Манай залуушуулда бухы харгы замууд үргэнөөр нээгдэнхэй. Партиин Центральна Комитедэй, СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй тогтоолой ёһоор, мүнөө жэлдэ һургуули дүүргэхэ залуушуул бултадаа саашадаа һуралсалаа үргэлжэлүүлхэ гү, али ажалдашье ороха арга боломжотой. Энэ хэрэг урагшатайгаар ябуулхын тула советскэ, профсоюзна болон комсомолой организацинууд ехэхэн ажал ябуулна. Бултадаа өөрынгөө шэлэһэн харгыгаар дабшаха ёһотой.

Яруунын аймагай Гүндын һургуулиин 10-дахи «б» классай, Хурамхаанай 11-дэхи классай һурагшад, Бэшүүрэй аймагай Охин-Булагай дунда һургуулиин 10-дахи «а» классай, Прибайкалиин аймагай Турунтайн дунда һургуулиин 10-дахи «б» классай, Баргажанай дунда һургуулиин һурагшад-комсомолшуул ямаршье ажалда ябаа һаа, комсомол нэрэеэ хухалхагүйбди, ямаршье даабари үгөө һаань, дүүргэхээр бэлэмди гэжэ мэдүүлээ.

Табан жэлэй түсэб. Тон ехэ харюусалгатайшье, хүндэтэйшье хэрэгүүд манай урда партиин XXIII съездээр табигданхай. Энэ түсэб бэелүүлхэ талаар хүн бүхэндэ сэдьхэлээ ханама ажал хүдэлмэри бии байха.

Дунда һургуули дүүргээд, нэгэ-хоёр жэлдэ хүдэлөөд, һуралсалаа үргэлжэлүүлхэ хүнүүдтэ арга боломжонь дүүрэн бии. Олон хүбүүд, басагад профессионально-техническэ училищинуудта 70 гаран мэргэжэлдэ һураха юм.

Ажабайдалай зам... Энэ һонирхолтой, олон асатай. Онсо шухала гүрэн түрын удха шанартай барилганууд... Эдеэ хоолой зүйл элбэгжүүлхын түлөө добтолго. Эрдэм бэлиг тээшэ зам... Имагтал нугаршагүй зоригтойшуул ямаршье зам дабажа гарадаг, ямаршье мэргэжэлтэй болодог. Эдээнэй алиненьшье шэлэхэдэ хамаагүй ха юм.

Р. ГАРМАЕВ.
ВЛКСМ-эй обкомой секретарь.

Замууд, замууд урдаш
Залуу наһыеш уряална.
Зориг дүүрэн ябахадаш,
Зосоош баяр бадарна.
Хабарай нэгэхэн үдэр
Харгы замаа шэлээш.
Хаана яана ошохоёо
Харанаш бүмбэрсэг дээрэ
Агаараар, уһаарш газараарш
Аян холо зорихолши.
Аба эжын юрөөлөөр
Анда мэндэ ябахалши.
Шэнэ тэрэ нютагтаа
Шэнэ нүхэдтэй болохош.
Буряад уужам дайдаһаа
Бэшэг хүлеэн хүлеэхэш.
Эдир наһанайш хани
Эльгээн байха мэндээе.
Хойто зун ерэхыеш
Хэды шэнээн хүлеэхэб!
Бүүргэтэ талын басаганаа
Бүүхэн одоо мартаарай.
Эрдэмэй ямарш хабсагайе
Эдир дабаад ерээрэй.

Ф. СОРОКИНОЙ
фотоэтюд.

БУРЯАД ҮНЭН

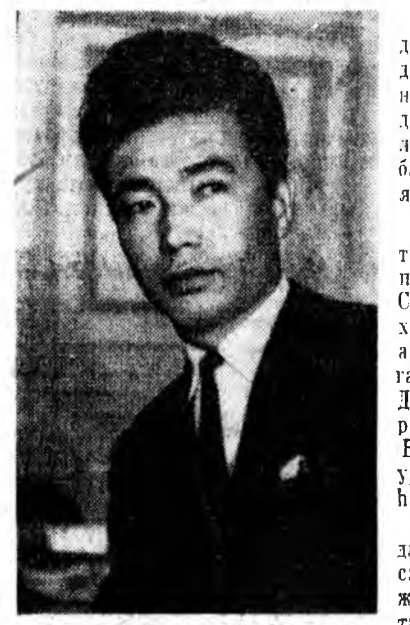
ЗАЛУУШУУЛАЙ КЛУБ

АЯ ГАНГА

Зургаадахи хуудаһан

ХАНХИНАГ ХОНГЁО АЯЛГАНЬ!

Залуу дуушан тухай

Июниин 5-най үдэшэ Зүүн Сибириин культурын институдай ендэр дээрэһээ хонгёо хүнды хүнхинэмэ хоолойгоор залуу хүбүүн дуулаба. Ким Базарсадаев.

Тэрэ энэ үдэшэ Глинкын «Иван Сусанин» гэжэ операһоо Сусанинай арие, Шуманай «Би сухалданагүйб», «Маната үглөөгүүр» гэжэ ород арадай романс, «Нуурнууд» гэжэ ород арадай дууе, Россиниин «Севильский цирюльник» гэжэ операһоо Дон Базилиогой арие, В. Мураделиин «Бухенвальдын набат», Б. Балдаковой «Инагни», буряад арадайнгаа «Хадаһаа үндэр» гэхэ мэтэ дуунуудые нэгэ часай турша соо зохёол бүхэниие өөр өөрын онсо удхатайгаар, шадамар бэрхээр дуулажа, олон харагшадайнгаа халуун альга ташалганда хүртөө.

Залуу дуушанай харгы зам хэды жаргалтай арюун бэ! Тэрэ 1954 ондо Агын дунда һургуулиин долоодохи класс дүүргээд, дуушан болохо хүсэлтэй Улаан-Үдэ ерээ һэн. Эндэ Улаан-Үдын хүгжэмэй училищида эдир залуухан хүбүүнэй хоолойе шагнаад байхадаа, дуушан болохо талаарнь нэгэшье маргаагүй бэлэй. Түрүүшээр Кимэй хоолой нарин (тенор) байгаа. Харин саашаа һураха бүреэ хоолойнь хүдэржэжэ, бүдүүнээр гарадаг болоо һэн.

— СССР-эй арадай артист Лхасаран Лодонович Линховоин училищида һуража эхилхэдэм, түрүүшымни алхам табижа үгөө һэн. Энэ багшадаа би мүнөө үдэшэ доро дохихо уялгатайб. Теэд эндэ тэрэнэй үгы байһаниинь халагламаар. Лхасаран Лодонович баруун тээшээ Эрхүү, Ангарск, Братск, Барнаул городуудта гастрольдо гаранхай, — гээд, Ким хөөрэнэ.

Ким Базарсадаев 1957 ондо хүгжэмэйнгөө училищиин гурбадахи курсын һүүлээр мэргэжэлээ үшөө саашань үргэлжэлүүлхын түлөө Римский-Корсаковой нэрэмжэтэ Ленинэй ордента Ленинградай гүрэнэй консерватори эльгээгдээ бэлэй.

Нева дээрэхи хото холын буряад хүбүүнэй сэдьхэл зүрхэ бүхөөр татажа абаа. Энэ консерваторидо хэн юрэдөө һураагүйб: Римский-Корсаков, Чайковский, Лядов, Шостакович, Серебряков гэхэ мэтэшэлэн.

Консерваториин зал соогуурхи дүрэ зурагуудые хаража ябахадаа, Ким тэрэ үеын композиторнуудые, хүгжэмшэдые болоод дуушадые өөрынгөө уян сэдьхэлээр амиды мэтэ болгоод, тэдэнэй бэшэһэн зохёолнуудые гүнгэнэжэ ябаа бшуу.

Ким Базарсадаевай урда тээ тус консерваториие манай республикын мэдээжэ дуушад: СССР-эй арадай артист Л. Линховоин, РСФСР-эй арадай артистка Н. Петрова, РСФСР-эй габьяата артистнар Б. Лыгденова, Д. Кыштымова, В. Манкетов, Буряадай АССР-эй габьяата артист В. Бамбацыренов болон бусад уран бэлигтэйгээр дүүргэжэ гараһан байгаа.

1963 ондо Ким Базарсадаев дээдэ һургууляа «таба» гэһэн сэгнэлтэтэйгээр дүүргээд, мэргэжэлээ үшөөл дээшэлүүлхэ һанаатай нэгэ жэлээр тэндээ үлөө һэн.

Нигэжэ арбаад жэлэй турша соо дуушанай мэргэжэл шудалаад, эхилэн ябаа буряад дуушан аян замай үргэн харгыда гараа. Дууша, хатарша хүнүүд хаанашье ябахадаа, хэнтэйшье үгэеэ ойлголсожо ядадаггүй бшуу. Ким Базарсадаев оронойнгоо хүн зоной урда дуулажа, баяр баясхаланда хүртэхэһөө гадна, мүн хилын саатуурхишье хэдэн оронуудаар совет болон буряад арадайнгаа искусствын хүгжэлтые харуулжа үрдеэ бшуу.

1964 оной тэн багаар Ким Базарсадаев Совет гүрэнэйнгөө зүгһөө Швециин гүрэндэ ошолсожо, бүхы хотонуудаарнь шахуу аяншалаа. Тэндэ хари түрэнэй, ородой классическа зохёолнуудые дуулахаһаа гадна, мүн совет ба буряад композиторнуудайнгаа дуунуудые дуулажа, амжалта туйлаа. Гансашье Швецидэ бэшэ, мүн Германиин Демократическа Республикада, Финляндиин гүрэндэ манай залуу дуушан буряад хоолойгоо мэдүүлээ һэн.

1963 ондо Ким Базарсадаев үшөө консерваториин студент байхадаа, Москвада үнгэргэгдэһэн Глинкын нэрэмжэтэ дуушадай бүхэсоюзна конкурсдо түрүүшынхеэ хабаадаа. Эндэ хэдэн олон яһатан, хэдэн зуугаад залуушуул бэлиг шадабаряа гаргаа һэн шуу. Тиихэдэ манай буряад яһатан Ким Базарсадаев өөрынгөө бэлиг шадабари харуулжа, лауреадай дипломоор шагнагдаа һэн.

Мүнөөдэр Ким Базарсадаев түрэл Буряадаа ерээд байхадаа, бүри эршэмтэйгээр театртаа хүдэлжэ эхилэнхэй.

— Ерэхэ сезондо Даргомыжскиин «Русалка» гэжэ оперодо гол роль Мельнигые, Гуногой «Фауст» гэжэ оперодо Мефистофилиие бэлдэжэ байнаб. Үшөө тиихэдэ Фроловой «Энхэ Булад баатар» гэжэ оперодо дуулахаб, — гэжэ Ким хөөрэнэ.

«Хонгёохон хоолойшни ханхинаг!

Д-Р. ГОМБОДОРЖИЕВ.

Һайн хүн һанаагаараа

Цыпилма Цыренжаповае би мэдэхэб. Энэ эхэнэрэй ажал хүдэлмэри тушаа, ниитын хэрэгтэ һайнаар хабаадалсадаг байһандаа урматай ябадаг хүнүүд Нисэнгэ тосхондо олон юм гээд эндэхи хэлхеэ холбооной таһагай начальник Надежда Юндунова намда хөөрөө һэн. Теэд би өөрөө тэрэнтэй уулзажа танилсахадаа, нютагай улад зоной һайшаан хэлсэдэгые баталан мэдэһэн байнаб.

— Цыпилма ажалдаа байһанаа һаяхан гараба. Мүнөө орой болоо ха юм. Үглөөгүүр байха,—гэжэ нэгэ нүхэр хонходоходом харюусаба.

Үглөөдэр болохые хүлеэнгүй, тэрэнэй гэртэнь ошожо уулзаха гэжэ бодоод, байрыень заалгажа, ошобоб.

Дархан хүнэй һайнаар сабшажа бариһан томо байшан гэр оложо ядамаар бэшэ. Сэхэ хүрэжэ ерээбди. Залуубтар урин шарайтай эхэнэр угтажа, уужам таһалгада оруулба. Энэмнай гэрэй эзэн эхэнэр—Цыпилма. Гэр соогуураа ябажа, юумэ хэжэ байхадаа, солбон шуумар, хөөрүү зантай энэ эхэнэр нютаг нугынгаа һонин, совхозойнгоо ажал хүдэлмэри болон ажалша бэрхэ хүнүүд тухай олон юумэ мэдэхэ байба. Өөрөө Нисэнгын совхозой машинно-тракторай мастерскойдо бухгалтераар ажаллана. Тиихэ зуураа табадахи жэлээ өөрынгөө һайн дураар, ажалшадай дунда хэблэл тараагшын үүргэ даажа ябана.

Цыпилма хөөрэнэ. Өөр тухайгаа нэгэшье үгэ дурданагүй. Тиимэһээ, энэ эхэнэр тушаа таниха нүхэдэйнь, айл зонойнь хэлсэдэгые дамжуулхада болохо байна. Олоной хөөрөөнэй гол удхыень абажа үзэхэдэ, энэ хүн юунэй тулада ажаһуудаг, юу бодожо, хэжэ байнаб, ямар хүсэл эрмэлзэлгэтэй байһаниинь тодорно.

Цыпилма бага наһанһаа ном, зохёол ехэ уншадаг байгаа. Теэд ном һударнай — эрдэм бэлигэй эхин ха юм. Ном дэбтэрэй аша туһые Цыпилма өөрөө мэдэжэ абаа ха даа энэ амтые бусадта танюулха, ойлгуулха гэжэ оролдоно. Нимэл хадаа газетэ, журнал олоной дунда үргэнөөр захюулха, уншуулха үүргые өөрынгөө һайн дураар даажа абаа. Энэмнай тон һайшаалтай, һайн һайхан эрмэлзэлгэ.

Мүнөө Нисэнгэ тосхондо газетэ, журнал захидаггүй айлые олохонь бэрхэтэй. Эндэ Цыпилма Цыренжаповна гансаараа мянга табан зуу гаран түхэригэй хэблэл тараагаа.

Нимэл даа, һайн хүн һанаагаараа.

А. БАБУШКИН.

А. ЖАМБАЛОН

УУЛЗАЛГА

Үе мүсэеэ тэнииишоод,
Үргэн талаараа алхалнаб.
Уулзаха саг дүтэлшоод,
Улаан зүрхэеэ тамалнаб.
Сээжэмни сэлеэтэй,
Сэдьхэлни хүхюутэй.
Хүлнүүдни хүнгэдэнхэй,
Хүбүүн бэе бэелэнхэйб.
Ямар шэдитын мэдэлдэ
Ябадал дундаа абтаабиб,
Хэнэй хүсэтэ һэшхэлдэ
Хэмһээ үлүүгээр найдаабиб?
Дуугай талынгаа суурятатар
Дуулаха дурамни хүрэнэл,
Хүдөө нютагай суурхатар
Хүдэлхэ зоригни түрэнэл.

Аминдаал ойлгожо яданаб-
Али дурлал һэреэ гү,
Аба эжымни үршөөһэн
Айдар бэе эршэдээ гү?
Уулзалгын дүтэлхэ бүри
Лугшаһан зүрхэеэ даранаб,
Эгшэгэдэн тамшааһан бэеэ
Эжэлүүдгүй шангаар баринаб
Гэрэл туяа татама
Гэнэн хонгор шарайтай,
Найман зүгтэ дуулдама
Наартай жэнгинүүр зугаатай
Дангина хүүхэн аляархан
Даллаһаар ерэбэл угтаад,
Уян зүрхэмни абяархан
Уни бутарба зог татаад...

Урихан харасань зэрэлгээтэн
Уулзахаа яаран энеэбхилнэ,
Сэнхир нэмэргэнь һэбшээндэ
Сэнтэй хангалаар анхилна.
Үнжэн тогтоһон газартань
Үнгын сэсэгүүд мүндэлнэ,
Хонон ябаһан газартань
Хонгёо хүгжэм зэдэлнэ.
Зугаа дуунайнь агаарта
Зулгы гоёор жэргэмсээр
Ажалша хүнэй гарта
Абьяас хүсэн шэмшэрээ...
Нигэжэ Хабар—дүүхэйн
Илдам зандань абтабаб,
Шэнээр эхилһэн түүхын
Шэмэг болгон уулзабаб.

Алексей БАДАЕВ

ЭНЕЭБХИЛГЭ

Ябана, үнгэржэ байһан зуун
жэлнүүд
Яралгүй тэмээн хамбыгаар
Алхалаал,
Холын холоһоо эхи захагүйнүү
Хойно хойноһоо һубарилдаа.
Юртэмсын шэг шарай
Болбосорон хубилжа,
Юрьемэ ажамидарал бии болго
Энгэй үдэрнүүд бэе бэеэ
һэлгэн
Энеэбхилээ хүнүүдтэ олгоо.
Эгээл тиихэдэ
Дүрбэн мүсэһөө хүл дээрээ
бодожо.
Энеэбхилээ юм. Түрүүшынхеэ
Хүн соготой хүхюугээр.
Аалиханаар зуун жэлнүүд
Алхалалдажа,
заримдаа оодоролдожо,
Газарые хушадаг байгаа
Гашуудалай хара үүлээр.
Баяртай энеэбхилгэ хүнүүдэй
шарайһаа
Бай байтараа

Тодхор гайгаар аршалдаа.
Байра, хото соо хооһон
балайһаа,
Баярлажа хэн
Эльгэ хатагшаб даа!
Харин хүн дугар гаржаама
мэтээр
Хадагалжа ябаа энеэбхилгээ.
Зол жаргалаа эдлэхэ
Үри бэенэртээ
Заяагаал энеэбхилгэеэ
Спартагай сүлөөтэ туг дээрэ,
Пугачевой һэлмын эри дээрэ,
Үхэлэй богоһо гэшхэһэн
Коммунистын нюур дээрэ
Сахилгаандал ялагас гэдэг һэн.
Саг зуура энеэбхилнэ.
Саашалжал байгаа зуун
жэлнүүд
Түүхынгээ замаар.
Солдадай тоб гэмэ алхамаар.
Хадхуууртай шабын түмэрөөр
Бүмбэрсэг дэлхэйе
бүһэлэн,
гал түймэрөөр
газарые хушахаар бэлэн.
Арюудхаха аадарай,
дариин үнэр гутаа.
Агаарта тиигэжэ бушхаа
дайнай хара утаан...
Илаһан Октябриин
Табан хушуута одоор,
Ильич багшын
Илдамхан энеэбхилгээр
Ядарһан дайда дээгүүр
Ялагас гээд тодоор
дарлалта мүлжэлгые
Эрхэ сүлөө һэлгээ.
Энеэбхилгэ тэрэ гэһээр
Энэ юртэмсын
Эзэн болоо юм.
Эхэ орон!
Шамдал элбэгээр
Энеэбхилдэг орон үгы юм.
Энеэбхилхэдэш,
баяшуул шэшэржэ эхилнэ.
Хан шэрээнүүд найган маргана.
Энеэбхилхэдэш,
үгытэй зон энеэбхилнэ,
Энеэбхилэн байгаали жаргана.

ТОБШОХОНООР...

☆ Болбосоролой аттестат абахаяа байһан залуушуулай ерээдүйнгөө мэргэжэл шэлэн олохо хэрэгтэнь горитой хэмжээ ябуулганууд абтажа байна. Жэшээлхэдэ, залуушуулые ажал хүдэлмэридэ оруулха тусхай комисси Улаан-Үдын № 1 һургуулида эмхидхэгдэнхэй.

Үйлэдбэриин түрүүшүүлэй ажал хүдэлмэриие харуулһан стендүүдые комисси бэлдэнхэй, «Коммунис ажалай түлөө» гэһэн гаршагтай ханын газетэ гаргана. Олон янзын мэргэжэлтэй түрүү хүнүүдээр ахалагша классайхид уулзаана.

Тиин тэдэнэй олонхидынь токарь, слесарь, оёдолшоной мэргэжэл абаха дуратай. Шэлэн абаһан мэргэжэлээрээ хүдэлмэридэ хүдэлхэеэ ошохоор хүбүүд, басагад бэлэн.

«Труд» фабрика болон бусад предприятиинхид һургуули дүүргэгшэдые угтан абахаяа бэлдэнэ. Залуу хүдэлмэришэдэй мэргэжэлые дээшэлүүлхэ, шэнэ мэргэжэл олгохо хэмжээнүүд хараалагданхай. Эндэ ажаллагшад дээдэ, дунда тусхай һургуулинуудта заочноор һуралсаха аргатай байха юм.

☆ Эхин һургуулинуудай һурагшадые багаһаань эхилжэ ажал хүдэлмэритэй танилсуулха һайн һайхан заншал Сэлэнгын, Баргажанай аймагуудта бии. 5-дахи класста һурагшад һургуулиингаа дэргэдэхи дүй дүршэлэй талмайнууд дээрэ хүдэлнэ. Ахалагша классуудайхидынь үйлэдбэриин тусхай бригадануудай гэшүүд юм.

Тус аймагуудай Жаргалантын, Баян-Голой дунда һургуулинуудые дүүргэхэеэ байгшад түрэл колхоздоо үлэхэнь.

Хүбшын сэсэгүүдэй хангал ямар һайхан бэ! Үнэрдөөд үзэ даа! Сэлгеэ дайдымнай шэмэ хүсэнэй амин эдэ сэсэгүүдэй залаа соо нюугаатай бэшэ гү?

Ф. СОРОКИНОЙ
фотоэтюд.

Редактор Ц. О. ОЧИРОВ.

Н04464.
Зак. № 500.